

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på <http://books.google.com>

L. germ.

2715

L. germ. 271^t

Tuxen

DET PLATTYDSKE FOLKESPROG

I

ANGEL

TILGEMED NOGLE SPROGPRÖVER

AF

L. R. TUXEN.

„Wi hem sonst Dänsk wesen,
men nu siin wi Dädsk bläwen!“
„Rosten er Jakobs Röst,
men Høenderne ere Esaus Høender!“

KJÖBENHAVN.

FORLAGT AF DEN GYLDENDALSKE BOGHANDLING (F. HEGEL).

THIELES BOGTRYKKERI.

1857.

X X
261A

Indhold.

	Side
Indledning	1
I. Udtalen	6
II. Det Grammatikalske	9
Taledelene	9
1. Artiklen	9
2. Substantiverne	9
3. Adjektiverne	10
4. Pronomerne	11
5. Verberne	12
6. Talordene	19
7. De øvrige Taledele	20
Konstruktionen	20
III. Ordfortegnelser	21
1. Det Plattyskes Forhold til Dansk i Almindelighed	21
2. Rent danske eller angeldanske Ord og Talemåder	26
3. Det Væklende og Ubestemte i den angelplattyske Dialekt	39
4. Høitydske Ord, som ere optagne i det Angelplattyske	40
5. Idiotismer	43
6. Ord, som mangle i Angelplattysk	44
IV. Sprogprøver	45
1. Ældre Angelplattysk	46
2. Angelplattysk fra den nyere Tid	50
3. Plattysk fra andre slesvigske Egne	87
4. Holstensk Plattysk	92

Forkortninger.

A. D. — Angeldansk. A Plt. — Angelplattydsk. Brem. Wb. — Bremisches Wörterbuch. Ditm. — Ditmarsken. Egtl. — egentlig el. i egentlig Betydning. Fris. — Frisisk. Hamb. — Hamborg. Holst. — Holsten. I. alm. — ikke almindeligt. I a. Dial. — i andre Dialekter. Intr. — intransitivt. Meklb. — Meklenborg. Molb. — Molbechs Dialektlexikon. Ostfris. — Ostfrisisk. Sj. — Sjælland. sj. — sjældent. Tr. — transitivt. Uegt. — uegentligt. Undert. — undertiden.

Indledning.

Hvor tvende Sprog grændse op til hinanden, er det vistnok umuligt, at de i Tidens Løb skulde kunne holde sig aldeles fri fra gjensidig Indblanding. Tværtimod ligger det i Sagens Natur, at de lidt efter lidt gå over i hinanden, men sikkert hører det til Sjældenhederne, at det ene ganske fortrænger det andet, og det er at antage, at når dette finder Sted, det da ikke sker på en naturlig Måde. Thi Sproget hører til et Folks helligste Eiendele, som det kun opgiver enten tvunget af Nødvendigheden eller idet det i den Grad bliver Forræder imod sig selv, at det frivilligt bortkaster sit Modersmål for at tilegne sig et Sprog, der er og til alle Tider vil vedblive at være det fremmed.

En sådan Mærkelighed have vi oplevet i vort eget Land, idet Folket i en stor Del af Angel i en ubegribelig kort Tid og med en ubegribelig Letsindighed har ombyttet Modersmålet med det fremmede, så uensartede Tydske. Dette minder stærkt om den Søn, Luc. 15, 11 flg., der ingen Ro havde på sig, før han fik sit Gods forødt iblandt Fremmede. Hvor sørgeligt dette end er, er det dog endnu sørgeligere, at man endnu bestandigt ikke vil komme udover Fortællingens første Afsnit.

Det er bekjendt, at Folkesproget i Angel var Dansk lige indtil et godt Stykke ind i dette Århundrede, da det begyndte at fortrænges af det Tydske. Dog var dette efter Jensen (Statistik S. 21) endnu 1840 kun Tilfældet langs Slien, „hvor

man“, siger han, „neppe mere hører tale Dansk uden af helt gamle Folk, medens jo længere man kommer nordpå, desto mere de Voxne endnu tale Dansk indbyrdes.“ Dette bekræftes endydermere af den tyske Reisende Kohl, der 1847 i sin „Deutsche und dänische Nationalität und Sprache im Herzogthum Schleswig“, S. 133-34, bemærker, at i Sliengen det Tydske kun i et lille Distrikt af neppe 9 Kvadratmile med 30,000 Indbyggere, nemlig i Gottorp Amt og det første Angler Godsdistrikt, eller omtrent Halvdelen af Angel ganske har udryddet det Danske. Det har imidlertid i de senere År tilstrækkeligt vist sig, at selv dette er formeget sagt, idet det Danske ingenlunde kan siges at være udryddet end ikke i det allersydligste Angel, og den Påstand, at det Plattydske udelukkende er Folkesprog i Angel gjendriver sig selv tilstrækkeligt.

Hvorledes der er arbejdet hen på at fortrænge det Danske i Angel er for bekjendt til at behøve en nærmere Udvikling; derimod er det neppe overflødigt at påvise, hvorledes og hvorfra det Plattydske er kommet derind. Forbindelsen med Holsten er på Grund af Afstanden og med Svans og det sydlige Slesvig formedelst den mellemliggende Sli altfor ringe og tilfældig, til at Sproget alene ad Samfærdselens Vei kunde overføres til Angel, og en nærmere Undersøgelse bekræfter fuldkomment, at kun en ringe Del af det Angelplattydske hidrerer fra disse Stæder. Holsteneren og selv Sydslesvigeren har endog tildels Vanskelighed ved at forstå Angelboen og opholder sig i Regelen over hans „underlige“ Sprog.

Det er imidlertid umiskjendeligt, at nogle Sprogelementer ere komne syd- eller sydvestfra, og at Strømmen er gået fra Slesvig imod Nordost midt igjennem Angel op imod Flensborg Amtsgrændse. På denne Strækning synes nemlig det Danske at have lidt mest. Hvad der ligger Vest og Øst derfor har langt mindre været udsat for Fortydkningen, og det er en Kjendsgjerning, at man i Udkanterne f. Ex. ved Slien finder mange danske Ord bevarede, som dybere inde i Landet ere

forsvundne. Således træffer man der iblandt Andet Ord som: *Faster, Gaff, Moster, Pahat*, o. s. v., hvilke langt nordligere aldrig høres.

Rimeligere kunde det synes, at det Plattyske har udbredt sig fra de mange Godser i Angel, der omtrent indeholde en Trediedel af Folkemængden. Af disse findes i det første Angler Godsdistrikt ikke færre end 26, desuden rundt omkring endel såkaldte Kanselli- og Frigodser, hvorhos det endnu må bemærkes, at adskillige sådanne Eiendomme ere forsvundne. *)

Kaster man imidlertid et Blik på Kortet, vil man let se, at disse Godser have havt langt ringere Indflydelse på Sproget, end man havde Grund til at vente, idet hele det store første Angler Godsdistrikt, hvorom dog især må være Tale, da de øvrige Godser ligge adspredte, medens de her ligge tæt sluttede, ingenlunde er den Egn, hvor det Danske er stærkest fortrængt, uagtet man vist i det Hele kan påstå, at det just er i Godsdistrikterne, at Uvillien imod det Danske er størst.

Det er derfor mer end sandsynligt, at Fortydsknigen fornemmeligt er bevirket ved Embedsmændene og da mest Præster og Skolelærere, hvem Sagen især måtte være magtpåliggende, hvorpå også den Omstændighed hentyder, at det Angelplattyske har lånt et ikke ubetydeligt Antal Ord af det Høitydske, idet man sagtens ikke har kjendt de egentlige plattyske Benævnelser, hvorimod de høitydske lærtes i Kirke og Skole.

Sagen stiller sig da således. Folkesproget var dansk, Kirke-, Skole- og Forretningssproget Høitydsk, og noget Plattysk kom ind sydfra, noget hørtet i Landet selv paa Godserne. Ved dette det Danskes Sammenstød med Plattysk og Høitydsk opstod da et ganske nyt Sprog, hvis Grundlag er Dansk, og som på Grund af den ringe Tilsætning af Tydsk er al-

*) Smlgn. Jensen Angeln S. 203 fig.

deles uberettiget til at hedde Tydsk, hvilket også de Besindigere og Oplyste i Folket selv fuldkomment indrømme.

Det såkaldte Angelplattyske er således en besynderlig Blanding af forskjellige Elementer, som man ikke ret ved, hvad Navn man skal give. En tydsk Professor kaldte det engang i Forf.s Pårør meget træffende et „Mischmasch“, og det er både vist og sandt, at Benævnelserne Rabendänisch, Wurzdänisch, dansk eller dansk-tydsk Patois, uforståeligt Tøi, o. s. v., som man så ufortjent har anvendt på det slesvigske Dansk, langt bedre passe på det Angelplattyske. Pastor Jensen anfører i sit *Angeln* S. 147 en Prøve af dette Plattysk: *wi hem sonst Dänsk wesen, men nu siin wi Düdsk bläwen*, hvilket skal betyde: vi have ellers været Danske, men nu ere vi blevne Tydske. Herved må dog bemærkes, at man nu tildags neppe mere vil høre en Angler tale således, det måtte da være i de allernordligste rent danske Egne. Også det Angelplattyske har nemlig i de senere År udviklet sig endel. Mangfoldige danske Ord, som tidligere almindeligt brugtes, ere ganske forsvundne, andre bruges kun sjældent, især af de Ældre, og således taber Sproget bestandigt mere af sin danske Karakter, og man kan ikke nægte, at det i sydligere Egne lyder langt mere tydsk og tilsyneladende nærmer sig mere til det egentlige Plattyske.

Men dette er også kun tilsyneladende, thi i Virkeligheden ere begge disse Sprog meget forskjellige fra hinanden. Det holstenske Plattysk, som vi her nærmest have for Øie, fordi det nærmest vedkommer os, er ikke blot en af de reneste nedertydske Mundarter, men tillige vistnok en af de smukkeste, hvilket rigtignok ved en Sammenligning ikke er til Fordel for det Angelplattyske. Det Plattyske, og især det Holstenske, er et naivt, hjerteligt, velklingende Kjærnesprog, fuldt af Liv og Ånd, og derfor i høj Grad tiltalende. Det Angelplattyske derimod er dødt og drøbende og intet mindre end velklingende, thi den levendegjørende Ånd mangler. Det iøvrigt høit begavede Folk har, efter at have givet Slip på det organisk

egne Danske, grebet efter et Sprog, som det hverken legemligt eller åndeligt formåede at tilegne sig. Og dette er ikke blot Forf.s Mening alene, men enhver Uhildet, som har Syn for sådanne Ting, må nødvendigvis dele denne Anskuelse.

Når den Påstand gjøres, at det Angelplattyske ikke egentlig er Tydsk, men med samme Ret kan kaldes Dansk, så må man ikke sammenligne dette med den bekjendte Paradox af Dr. Heiberg, at Sproget i Sønderjylland ikke er Dansk, men Tydsk; thi det er let at påvise, at det fjerner sig altfor meget fra det ægte Plattyske og nærmer sig i den Grad til det Danske, at man ikke kan indrømme det anden Benævnelse end fortydskt Dansk.

Næstefter at bemærke, at nærværende Arbeide nærmest beskæftiger sig med det Plattyske i de Forf. underliggende Sogne Tumby og Strukstrup, der ikke afviger synderligt fra dette Sprog som det tales i andre Egne af Angel, skulle vi nu gå over til at eftervise, hvori den antydede Forskjællighed fra egentligt Plattysk og Slægtskabet med Dansk, navnlig Angeldansk, i det Enkelte består.

De Hjælpemidler, Forf. har kunnet benytte under Udarbejdelsen af nærværende Skrift, ere — foruden det levende Ord, der, dels i Folkets Mund, dels i beredvillige Venners Meddelelser, bestandigt var Hovedkilden — meget få. Af trykte Arbeider har følgende, det eneste forhåndenværende Værk over det Angeldanske, afgivet den fornemste Veiledning:

Hagerup, om det danske Sprog i Angel. Kbhvn. 1854.

Fremdeles fandtes endel Material i

Molbech, dansk Dialektlexicon. Kbhvn 1841.

Af tydske Skrifter, blandt hvilke de lexikalske allerede ere for gamle til at give synderligt Udbytte *), ere især følgende anvendte:

*) Navnligen er den holstenske Mundart undergået en betydelig Forandring, siden Schütze skrev sit Idioticon og amalgamerer sig stedse mere med Høitydsk.

- Bremisch-niedersächsisches Wörterbuch. 5 Theile.
Bremen 1765-1772.
- Jensen, Kirchliche Statistik des Herzogthums Schleswig.
Flensburg 1840-1842.
- Sammes Angeln, *ibid.* 1844.
- Kinderling, Geschichte der niedersächsischen oder platt-
deutschen Sprache. Magdeburg 1800.
- Krüger, Uebersicht der heutigen plattdeutschen Sprache
(besonders in Emden). Emden 1843.
- Mussäus, Versuch einer plattdeutschen Sprachlehre. Neu-
Strelitz und Neu-Brandenburg 1829.
- Richey, Idioticon Hamburgense. Hamburg 1755. Heri til-
lige Zieglers Sammlung ditmarsischer Wörter und
Redensarten.
- Ritter, Grammatik der mecklenburgisch - plattdeutschen
Mundart. Rostock und Schwerin 1832.
- Schütze, Holsteinisches Idioticon, 4 Theile. Hamburg
1800-1802. 4ter Theil. Altona 1806.
- Ved Sprogprøverne ere overalt Kilderne særskilt angivne.

I. Udtalen.

Tages først Hensyn til Udtalen, bemærkes strax en betydelig Forskjæl imellem Angelplattysk og egentligt Plattysk. Det Sidste er Tydsk, d. e. det har alle for det tydske Sprog eiendommelige Lyd, der adskille det fra andre Sprog. Af disse gives der flere, som en Dansk aldrig lærer at udtale fuldkomment rigtigt. Dette er navnlig Tilfældet med det bløde *s*, *sch* og *z*. Disse Lyd udtaler Angleren som de fleste Danske, nemlig *s* hårdt, *sch* — der i Forbigående bemærket rimeligvis for en stor Del er kommet ind i det Nedersachsiske ved det Høitydske, da man tidligere meget

mere brugte *sk* — som *sj*, medens mange af de Ældre sædvanligt sige *sk*, f. Ex. *skal*, *skrækkelig*, *Skol*, *skarn*. *Z*. der vel ligeledes ikke egentligt tilhører Plattydskten, men da i al Fald udtales som *sz*, lyder næsten altid som *s*.*) Hvor megen Umag man også gjør sig for at efterligne den tydske Hårdhed, f. Ex. ved at snurre på *r*, går dog den bløde danske Tone igjennem det Hele, skjøndt det som alt bemærket må indrømmes. at Udtalen sydligere er mere tydskladen.

Hvor aldeles dansk Sproget klinger, beviser den Omstændighed, at det endnu hænder Forf. af og til, når han i Frastand hører Folk tale sammen, at han er i Tvivl, om det ikke er Dansk, de tale, indtil han omsider overbeviser sig om, at det er, eller rettere sagt skal være Tydsk.

Med Hensyn til det bløde *d* efter en Vokal i Enden af Stavelsen, som en Tydsker aldeles ikke kan udtale, og om hvilket Past. Hagerup**) angiver, at Angelboen heller ikke kan udtale det, skal kun bemærkes, at det i Almindelighed ikke høres i det Plattydskte i Angel, idet det ligeledes enten bortfalder, som i *La'* for *Lad*, *Kiste*, eller går over til *j* eller *r*, som i *Ajil* *o*: *Addel*, *Gjødningvand*, *Årebår*, *Stork*, for *Ådebår*. Især er den sidste Overgang høist mærkelig i de regelmæssige Verbers Imperfektum (s. nedenfor). I det mellemste og sydlige Angel kan det imidlertid udtales, og i Ordene *Addel*, *Fadder*, *Padden*, *Pludder*, *Plodder* høres det som oftest aldeles tydeligt. Udeladelsen af det tonløse *e* og af *g* i Endestavelsen *ig* har det Angelplattydskte tilfældes med Jydsk og Holstenske; Endelsen *gg* udtales næsten som *ch*. *B* eller *bb* og *w* med efterfølgende *n* eller *en* lyder næsten som *mn*, f. Ex. *Åwen*, *Ovn*, *hebben*, *have*, udtales omtrent *Åmn*, *hémn*.

I det Plattydskte findes endel Ord, som skrives ens og kun adskilles ved at Vokalen udtales enten lukket eller åben, som:

*) Jensen anfører i sit Angeln S. 147 et Exempel på den angelske Udtale af det Høitydske, nemlig Begyndelsen af "Landescathechismus": wir Mensken wönsken alle vergnügt ond froh su säju.

**) S. 93.

med lukket e	med åbent e
Scheren, Saxe	scheren, klippe
Selen, Sjøle	Selen, Kjøreseler
beden, byde	beden, bede
Ber, Øl	Ber, Pære
Del, Del	Del, Gulv
Regen, Række	Regen, Regn
egen, egen	eggen, harve
Ehr, Ære	ehr, hendes, deres
lewen, elske	lewen, leve
Pesel, Sal	Pesel, penis pecudis
negen, bøie	negen, ni.

Også i denne Henseende afviger det Angelplattyske, idet:

<i>beden</i>	betyder både byde og bede
<i>Ber</i>	„ „ Øl og Pære
<i>Ehr</i>	„ „ Ære og (<i>ehr</i>) hendes eller deres
<i>lewen</i>	„ „ elske og leve
<i>Regen</i>	„ „ Række (<i>Reg</i>) og Regn
<i>Scheren</i>	„ „ Saxe og (<i>scheren</i>) klippe.

Med Hensyn til den i nærværende Skrift anvendte Skrivemåde mærkes Følgende. En Vokal uden Tegn er lukket, med Tegnet ° åben, hvor Udtalen ikke kan antages bekjendt. Dog er dette ikke iagttaget i Sprogprøverne. En kort Vokal betegnes i Almindelighed ved Fordobbling af den følgende Konsonant. Herfra undtages dog nogle Enstavelsesord, som *af, an, as, bit, bin, dat, em*, o. s. v. I Ordene *de, he, so, to, wo* er Vokalen kort, også når de forekomme i Sætninger.

II. Det Grammatikalske.

Hvad det Grammatikalske angår, afviger det Angelplattyske ikke lidet fra det egentlige Plattyske, og medens f. Ex. den hamborgske Mundart er i høi Grad udviklet, så den blandt Andet har temmelig fuldstændigt Kjøen og Deklination *), er det Angelplattyske endnu fattigere end det Holstenske, der i denne Henseende atter står tilbage for det Hamborgske. Vi ville nu noget nærmere betragte det Enkelte, dog uden at levere en fuldstændig gennemført Sammenligning med andre Dialekter, hvilket vilde føre altfor vidt.

Taledelene.

1. Artiklen.

Den ubestemte: *en*,
den bestemte: Fælledskj. *de*, Intetkj. *dat*, Flert. *de*
er ubøielig, hvorimod i andre Dialekter begge Artikler mer eller mindre bøies.

Ved at *d* ofte udelades efter en Præposition i *de* fremkommer en Lighed med det A. D. æ, som: *op 'e Del*, på Gulvet; *in 'e Lo*, i Loen. Dette finder sjældnere Sted i det Holstenske, og kun med Hunkjønnsord, derimod hedder det altid: *in den Gåren*, *up den Hoff*, hvor en Angler siger: *in 'e Gåren*, *op 'e Hoff*, fordi Artiklen ikke deklineres.

2. Substantiverne.

Det naturlige Kjøen bruges alene for fornuftige Væsener, men så godt som aldrig om Dyr; alt Andet er som i Dansken enten Fælleds- eller Intetkjøn, medens de plattyske Dialekter have tre Kjøen som i Høitydsk. Også i Henseende til Kjønbestemmelsen findes Afvigelser og megen Vaklen i det Angel-

*) Smlgn. f. Ex. Bärman dat grote Höög un Häwel-Book; Lyser de Swienegel als Wettrenner; Holzmayer Biller ut Hamborg.

plattyske. Man siger således: *dat Brew, Bötter, Eck, Kåmer, Lik, Näm*, undertiden også *de Brew og de Bötter*, fremdeles *de* og *dat Stä*, o. s. v., medens alle disse Ord i det Holstenske høre enten til Han- eller Hunkjønnen.

Kasus mangle som i Dansk og Plattysk og dannes ved Præpositioner. Det foranstående Genitiv paa *s* er ikke ægte Plattysk, men optaget fra Høitydsk i det Plattyske endog for begge Kjøen, og således hedder det da også i Angel *Vatters, Mutters, Frus*. Undertiden betjener man sig også af *von*, hvilket er den egentlig plattyske Måde at danne Genitivet på, f. Ex. *dat Hus von min Vatter*, men det sædvanligste og ligeså godt Plattysk er dog: *Vatter sin, Mutter ehr*. Dette synes ligesom i A. D. især at være Tilfældet, når den bestemte Artikel står foran, altså ikke *de Manns*, men *de Mann sin*, hvor imidlertid det ægte Plattyske altid har Akkusativ: den Mann *sin*.

Pluralformen dannes i Almindelighed ligesom i andet Plattysk. Substantiverne blive enten uforandrede eller få *e*, *en* eller *er*, hvortil endnu kommer Endelsen *s*, hvis Brug dog synes at være noget ubestemt. F. Ex. *Hand, Hånne; Hund, Hunnen; Worm, Wörmer; Junge, Jungens*.

3. Adjektiverne

ere aldeles uden Deklination, Komparationen sker som i andre Dialekter.

Følgende Tabel vil tydeligere vise de ovenfor angivne Forskjælligheder.

Hamborgsk.	Holstensk.	Angelplattysk.	
1. en groten Mann	ligeledes	<i>en grote Mann</i>	
ene grote Fru	en grote Fru	<i>en grote Fru</i>	
en lütjet Led	en lütje Led	<i>en lütje Led</i>	
2. de Arm } he	} ligeledes	} for begge Kjøen	
de Strom } se			} <i>de</i>
de Stadt }			
de Elv }			

Hamburgsk.	Holstensk.	Angelplattysk.
3. de Hüs der Buern	de Buern ehr Hüs	<i>de Buern ehr Hüs</i>
an 'm Krüz	an dat Krüz	<i>an dat Krüz</i>
mit dem Dod	mit den Dod	<i>mit de Dod</i>
in { mynen } { myne }	Ohren in min Ohren	<i>in min Ohren</i>
up { dem } { den }	Damm up den Damm	<i>op de Damm</i>
ut düssem	ut düssen	<i>ut disse</i>
tor Hand	to de Hand	<i>to de Hand</i>
vam Lyw	von dat Liw	<i>von dat Liw.</i>

4. Pronomerne.

Personlige:

1. <i>Ik — wi</i>	3. <i>he — se — de — dat</i>
<i>mi — uns</i>	<i>hes — ehr</i>
2. <i>Du — ji</i>	<i>undert. ses</i> (<i>sin</i>)
<i>di — ju</i>	<i>én — ehr — en — et.</i>

Plur. *se*

ehr el. *ses.* Reflex. *sik.*

I Tiltale bruges sædvanligt *He* og *Se*, *Han* og *Hun*, eller også efter det Høitydske *Se*, *De*, og i Genitiv *Ehr* eller *Ses*, *Deres*, hvilket Sidste åbenbart er en Danisme, da f. Ex. Holsteneren siger *Ehr*.

Possessive:

min, *din*, *sin*, *unse*, *ju*, *ehr* eller *ses*.

I andre Dialekter hedder Genit. *min* eller rigtigere *minen* — *sin*, *mine* — *ehr*, o. s. v.

Demonstrative:

- de — dat*, Plur. *de*, sædvanligt med tilføiet *hiere* eller *dåre*, o: *denne*, *dette* her — *der*, hvilket åbenbart er Dansk. I den meklenb. Dialekt tilføies stundom et *då*, *der*.
- Disse — dett*, Plur. *disse*.
- So 'en*. Meklenb. *sonn*, *sonne*.

Relative:

de — *dat*, Plur. *de*.

Hyppigt bruges *wat* istedetfor *dat*, som: *dat Helt, wat . . .*
 Det relative Pronomen udelades undertiden som i Dansk, hvilket som bekendt aldrig kan ske i Tydsk, f. Ex. *dat sind de Pere, ik mener*, det er de Heste, jeg mente.

Interrogative:

1. *wer* — *wat*

hwis, wens eller *wessen*. I andre Dialekter *wen sin. wen*

2. *wikken*

hwis, wens eller *wessen*.

Wat bruges hyppigt som i A. D. konjunktivt for om:
ik wet nich, wat ik schall kimen morgen.

Ubestemte:

man, anner, ken, mennig, all, o. s. v.

I den meklenborgske Dialekt bruges hyppigt enn for *man*, ligesom i A. D., derimod har såvel det Holstenske som det Angelplattyske alene *man*.

5. Verberne.

A. Den stærke Konjugation.

(Omlyd i Imperf., sædv. også i Part. — Part. en.)

1. Klasse.

	Præs. Ind.	Imperf.	Part. Pass.
1. <i>Geschehen</i> , ske	3. Pers. <i>geschücht</i>	<i>geschäh</i>	<i>geschehen</i> .
<i>lesen</i> , læse	<i>läs, lisst</i>	<i>les</i>	<i>läsen</i>
<i>mäten</i> , måle	<i>mät</i>	<i>met</i>	<i>mäten</i>
<i>sehen</i> , se	<i>se, süchst, sücht</i>	<i>seg el. säh</i>	<i>sehen</i>
	(andre Dialekter have <i>süst</i> .)		
2. <i>äten</i> , spise	<i>ät, ittst, itt</i>	<i>et</i>	<i>äten</i>
<i>bäden</i> , bede	<i>bä</i>	<i>be</i>	<i>bäden</i> .

Som *äten* gå *fräten*, æde, *gäwen*, give, *vergäten*, glemme.
 3.a. *biten*, bide; Pr. Ind. *bit, bittst, bitt*; Impf. *bet*; P. P. *bäten*.

Således og: *drüven*, drive, *glüden*, glide, *gripen*, gribe, *kiken*, kige, *knipen*, knibe, *krigen*, få, *liden*, lide, *liggen*, ligge, *migen*, mingere, *pipen*, pibe, *riden*, ride, *riten*, rive, *riwen*, rive, *schüten*, caccare, *schriden*, skride, *schriwen*, skrive, *sitten*, sidde, *sliken*, snige, *slüten*, slide, *slipen*, slibe, *smüten*, smide, *sniden*, skjære, *stigen*, stige, *striden*, stride, *striken*, stryge, *swigen*, tie, *wiken*, vige; men alle have *i* i 2. og 3. Pers. Præs.

Slipen har også et regelm. Imperfectum *sliper*, måske for at adskille det fra Imperf. af *släpen*, sove: *slep*. Også bruges stundom Part. *slipt*.

2. Klasse.

a. *Holen* *), holde; Pr. Ind. *hol*, *höllst*, *höllt*; Imperf. *hel* (el. *höller*); Part. Pass. *holen* (el. *hüllen*).

Således også *lopen*, løbe, *ropen*, råbe.

b. *bläsen*, blæse; Pr. Ind. *bläs*; Impf. *bles*; Part. P. *bläsen*.
dräpen, træffe; P. I. *dráp*, *dröppst*, *dröppt*; Impf. *drep*;
P. P. *dräpen*.

Ligeledes *kämen*, komme, *läten*, lade, Præs. *löttst*, *lött*, *släpen*, sove. Flere af disse Verber have i andre Dialekter i Imperf. *ö*.

3. Klasse.

a. *Bewegen*, bevæge; Pr. I. *beweg*; Impf. *bewog*; P. P. *bewogen*.

På samme Måde: *freren*, fryse, *hölpen*, hjælpe, *swimmen*, svømme, *swären*, sværge, *verleren*, miste, hvilket sidste f. Ex. i Holst. i Præs. Ind. 2den og 3die Pers. hedder: *verlöst*.

b. *bege*, bøie; Pr. I. *beg*; Impf. *bog*; P. P. *bögen*.

Fremdeles: *besinnen* (*sik*), betænke (sig), *beden*, Præs. 2. og 3. Pers. også *büttst*, *bütt*, byde, *bräken*, brække og brækkes, Præs. *brikkst*, *brikket*, *drägen*, bære, Præs. *driggst*, *driggst*, *fähren*, kjøre, Præs. *föhrst*, *föhrst*, *fechten*, fægte, *flegen*, flyve, *fleten*, flyde, Præs. 3. Pers. *flött*, *gelden*, gjælde (*goll*, *göllen*), *geneten*, nyde, *geten*, gyde, *stöbe*, *glimmen*, ulme, *krupen*, krybe, også

*) *hålen*, hente, er regelmæssigt.

i Imperf. *kröp, legen, lyve, quellen, kvælde, riken, lugte* (kan også være regelm.), *scheren, klippe, scheten, skyde, schruwen, skruue, schuwen, skuppe, sluten, lukke, smelten, smelte, snuwen, snøfte, spräken, tale*, Præs. *sprikkst, sprikkt*, men også *sprekst, sprekt, stäken, stikke*, Præs. *stikkst, stikkt, stälen, stjæle*, Præs. *stillst, stillt, stiben, fare til Side, sugen, suge, supen, drikke*, Præs. *söppst, söppt, swellen, svulme, verdtren, fortryde*, Præs. 3. Pers. *verdrött, wägen, veie* (trans.), *wegen, veie* (intr.)

I andre Dialekter findes såvidt vides kun et Ord for Begrebet *veie*, nemlig *wägen*. *Wegen* er således vistnok opstået af det Høitydske. Forøvrigt konjugeres i andre plattyske Mundarter flere af disse Verber endel anderledes, idet nogle have *ö* eller *ü* i Imperf., *a*, *å* eller *u* i Part.

c. *befehlen, befale*; Pr. I. *befehl*; Ip. *befahl*; P. P. *befohlen*.

Ligeledes *empfehlen, anbefale og gebären, føde*.

d. *erschrecken, forskrækkes*; Pr. I. *erschreck, erschrickst, erschrickt*; Impf. *erschrack*; P. P. *erschriccken*.

På samme Måde: *gewinnen, vinde og nemen, tage*.

e. *beginnen, begynde*; Pr. I. *begünn*; Impf. *beginn*; Part. P. *begönnen*.

Ligeledes *starwen, dø, verdarwen, fordærves*.

4. Klasse.

a. *Binden, binde*; Pr. I. *bind*; Impf. *biinn*; Part. P. *biinnen*.

Således konjugeres endvidere: *dingen, tinge, dringen, trænge, dringen, drikke, dvingen, tvinge, empfangen, modtage, fallen, falde*, Præs. *fällst, fällt*, men også regelm.; Imperfekt også *fel*; *fangen, fange, finden, finde, gelingen, lykkes, hangen* el. *hängen, hænge, klingen, klinge, ringen, kjæmpe*, også regelm., *schellen, skjælde, singen, synge, sinken, synke, slingen, slynge, spinnen, spinde, springen, springe, stinken, stinke, swingen, svinge, swinnen, svinde, trækken, trække, waschen, vaske, wassen, voxe, winden, vinde, wringen, vride*. I andre Dialekter have flere af disse Verber i Imperf. *ü*.

5. Klasse.

<i>Don</i> , gjøre;	Pr. I. <i>do</i> , <i>deist</i> , <i>deit</i> ;	Impf. <i>dä</i> ;	P. P. <i>dän</i>
<i>slän</i> , slå	<i>slä</i> , ligel.	<i>slog</i>	<i>slän</i>
<i>gän</i> , gå	<i>gå</i> , ligel.	<i>gimg</i>	<i>gän</i>

Som det sidste går også *stän*, stå. I den Meklenb. Dialekt have disse tvende i Impf. *ü*.

B. Den svage Konjugation.

(Uden Omlyd i Imperf. og Part. — Part. *et* eller *t*.)

Disse Verber, de regelmæssige, have som i andre plattdyske Mundarter i Part. Endelsen *t* (eller *d*) og skulde i Imperf. have *de* (eller *te*), eller med bortfaldende *e* *d'* (el. *l'*), hvilken Endelse dog i det Hamborgske kun lidet høres og i det Holstenske for de fleste Verber falder ganske bort, så at Imperf. som oftest ligner Præsens.

Istedet herfor have imidlertid disse Verber i Angelplattdysk en mærkelig Imperfektendelse, — som dog nok også tildels findes i tilgrændsende Egne af Sydslesvig f. Ex. ved Hollingstedt, men ellers sikkert ikke udenfor Angel — nemlig på *r*, så at f. Ex. Verberne *hålen*, *wåhnen*, *låwen* i Imperf. hedde *håler*, *wåhner*, *låwer*. Endog nogle uregelmæssige Verber have dette *r*, f. Ex. *bröchter*, *dachter*, *durster*, *dçffter*, *kçffter*.

Til Sammenligning følger efterstående Tabel.

	Præs.	Imperf.	Particip.
Ostfrisisk	lew	lewde	lewd
Meklenb., Hamb. og Holst.	lew	lew	lewd
Angelplattdysk	lew	lewer	lewt.

Dette eiendommelige Imperf. kan vel ikke forklares på anden Måde, end at det er opstået ved Overgangen af *d* til *r*, hvilket jo ikke er usædvanligt i A. D. i Enden af Ordene. Overgang af *d* til *r* findes også i det Meklenborgske, men netop ikke i Verbernes Imperfektendelse, uden alene i leggen og seggen, f. Ex. *bedürer* for *bedüder*, *Varer* for *Vader*, *Maurer* for *Moder*. Dette mærkelige Imperfektum bidrager således også til at stemple det Angelplattdyske som en dansk Dialekt.

Til denne Konjugation høre, ligesom i andre plattyske Dialekter, endel Verber, som i Høitydsk ere uregelmæssige eller gå efter den svage Konjugation, nemlig:

bakken, bage, *sik bargaen*, bjerge sig, *bärsten*, briste, *be-flitten*, beflitte (Part. *beflitt*), *bleken*, blege, *bräden*, stege, *brennen*, brænde, *dien*, trives, *flechten*, flette, *frägen*, spørge (i Impf. også det gamle *frog*), *gähren*, gjære, *gräwen*, grave, *hauen*, hugge, *häwen*, hæve, *heten*, hedde (Part. *heten*), *kennen*, kjende, *läden*, læsse (Part. også *läden*), *löschen*, slukke, *meiden*, sky, *mälken*, malke (har også et uregelm. Imperf. *mölk*), *nennen*, kalde, *prisen*, prise, *räden*, råde (Part. også *räden*), *rächen*, hævne, *rennen* el. *rönnen*, rende, *scheden*, skille, *schienen*, skinne, *schrien*, skringe (alm. Imperf. *schreg*), *sennen*, sende, *söken*, søge (Part. *sögg*), *spien*, spý (i a. Dial. f. Ex. Ditm. *speg*, *spegen*), *spröten*, spire, *stöten*, støde, *träden*, træde, *warwen*, hverve, *wennen*, vende, *wisen*, vise. Undert. bruges også *lesen* regelm.

C. Den uregelmæssige Konjugation.

(Imperf. og Part. Omlyd som de stærke, Part. *t* som de svage Verber.)

	Præs. Ind.	Impf.	Part. Pass.
<i>bringen</i> , bringe	<i>bring</i>	<i>bröcht</i>	<i>bröcht</i>
		el. <i>bröchter</i>	
<i>denken</i> , tænke	<i>denk</i>	<i>dacht</i>	<i>dacht</i>
		el. <i>dachter</i>	
<i>döpen</i> , døbe	<i>döp</i>	<i>döfter</i>	<i>döfft</i>
<i>dörwen</i> , turde	<i>dörw</i>	<i>dürster</i>	<i>dörst</i>
<i>könen</i> , kunne	<i>kann</i>	<i>könn</i>	<i>könn</i>
<i>kopen</i> , købe	<i>kop</i>	<i>köfter</i>	<i>köfft</i>
<i>mögen</i> , gide (måtte)	<i>magg</i>	<i>mügg</i>	<i>mügg</i>
		undert. Konjunkt. <i>mügg.</i>	
<i>möten</i> , måtte	<i>mütt</i>	<i>müsst</i>	<i>müsst</i>
<i>ségen</i> , sige	<i>ségg</i>	<i>sä</i>	<i>ségg</i>
<i>weten</i> , vide	<i>wet</i>	<i>wüsst</i>	<i>wüsst</i>

D. Hjælpeverberne.

Infinitiv.	<i>Wäsen</i> (el. <i>sin</i>), være	<i>hébben</i> *), have	<i>schölen</i> *, skulle	<i>wollen</i> , ville	<i>waren</i> , blive
Præs. Ind.	<i>bin</i> (i Sydslesvig <i>sün</i>)	<i>heff</i>	<i>schall</i>	<i>will</i>	<i>war</i>
	<i>bist</i>	<i>hest</i>	<i>schast</i>	<i>willst</i>	<i>warst</i>
	<i>is</i>	<i>hét</i>	<i>schall</i>	<i>will</i>	<i>ward</i>
Plur. <i>sind</i>	(Sydslesvig <i>bünt</i> , <i>hebben</i>)		<i>schölen</i>	<i>willen</i>	<i>waren</i>
	Holst. og andre Dial. <i>hebbt</i>		<i>schölet</i>	<i>willet</i>	<i>waret</i>
	<i>sünd</i> , <i>sit</i> , <i>sünd</i>)	<i>hebben</i> (i Plur. i a. <i>schölen</i>)		<i>willen</i>	<i>waren</i>
		D. for alle Prs.			
Imperf.	<i>wer</i>	hebbt el. hefft	<i>schölt</i>	wölt el. wültt	war't)
	(a. Dial. wie og was)	<i>harr</i>	<i>schüll</i>	<i>wüll</i>	<i>wierr</i>
Perf.	<i>heff wäsen</i> el. <i>wést</i>	<i>heff hat</i>	<i>heff schillen</i>	<i>heff willen</i> el. <i>wüllt</i>	Konj. <i>wierr</i>
			el. <i>schüllt</i>		<i>heff wierr</i>
Imper.	<i>si</i> , <i>süd</i>	<i>heff</i> , <i>hebbt</i>			<i>war</i> , <i>wart</i>
Part.	<i>wäsen</i> el. <i>wést</i>	<i>hat</i>	<i>schüllen</i> el. <i>schüllt</i>	<i>willen</i> el. <i>wüllt</i>	<i>wierr</i>

*) Da man i Angel almindeligt siger: *dat schust du nich ha' don*, det skulde Du ikke have gjort; *de schull ha' fröler komen*, den skulde have (være) kommet før, haves altså foruden det plattyske *hebben* også den danske Infinitivform: *ha'*, som dog nok kun bruges i enkelte Forbindelser.

Da *bliwen* bruges i samme Betydning som *waren*, må det vel også henregnes til Hjælpeverberne. Det går iøvrigt efter den stærke Konjugations 1ste Klasse, altså *bliw, blew, bläwen*.

I Plural have Verberne i alle Tider de høitydske Endelser *n* i første og tredie, *t* i anden Person ligesom i de fleste andre plattyske Mundarter, medens alene nogle enkelte og mærkeligt nok just de nærmere liggende Dialekter, nemlig den sydslesvigske, holstenske og hamborgske, undtagen i Imperfektum, have *t* i alle Personer, således som følgende Tabel viser.

Den holst., hamb. og a. Dial.	Angelsk.														
<table> <tr> <td rowspan="4">wi</td> <td rowspan="4">}</td> <td>bliwt</td> <td><i>wi, se bliwen, gån, hebben,</i></td> </tr> <tr> <td>gåt</td> <td><i>lopen, willen.</i></td> </tr> <tr> <td>hebbt el. hefft</td> <td><i>ji bliwt, gåt, hebbt, lopt,</i></td> </tr> <tr> <td>lopt</td> <td><i>willt.</i></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>wölt el. wüllt</td> <td></td> </tr> </table>	wi	}	bliwt	<i>wi, se bliwen, gån, hebben,</i>	gåt	<i>lopen, willen.</i>	hebbt el. hefft	<i>ji bliwt, gåt, hebbt, lopt,</i>	lopt	<i>willt.</i>			wölt el. wüllt		
wi			}	bliwt	<i>wi, se bliwen, gån, hebben,</i>										
				gåt	<i>lopen, willen.</i>										
				hebbt el. hefft	<i>ji bliwt, gåt, hebbt, lopt,</i>										
	lopt	<i>willt.</i>													
		wölt el. wüllt													

I de sammensatte Tider bruges Hjælpeverbet *hebben* ikke blot ved alle transitive Aktiver, men som oftest tillige ved Intransitiver, hvilket det Angelske nok alene har tilfælles med det Ostfrisiske. Det hedder således: *ik héff wäsen, du hést lopen, se hét fillen*. Dog bruges også undertiden *wäsen*. I Ostfriesland hedder det imidlertid altid *is stürben*, medens Angleren også her siger: *hét stürwen*. Ligeledes hedder det sædvanligt i Passiv *héff wirren*, som: *se hebben verlówt wirren*, de er blevne trolovede.

Futurum dannes ved *shall* eller *will*: *dat shall ik nogg, dat will ik wol bestellen*, det skal jeg nok, det skal jeg nok besørge. Dog bruges også *waren*, f. Ex. *he ward nogg kómen*. Men da *waren* i Plattysk ikke egentlig har futurisk Betydning, må det enten være optaget af Høitydsk, eller sættes i Klasse med Udtryk som det hamborgske: *'t ward regnen*, hvilket betyder: det bliver regnende. Herfor synes Udtryk at tale som: *dat se nich wassen waren*, at de ikke blive voxende o: komme til at voxe, *dat kann já nogg waien waren*, det kan

jo nok blive blæsende *o*: blæse op. Det må da antages, at Infinitiv her træder i Stædet for Part. Præs. eller Gerundium, som mangle i det Plattyske. Således siger Angleren på Plattysk: *se is to liggen kómen*, medens det på Angeldansk hedder: hun er kommen til Liggende. Fremdeles: *he is ut-fáhren, he kem gán, dat stán ward em sur, he is to meien*, o. s. v. Det Lüneborgske har endog en substantivisk Infinitivform på *d* eller *t*, som: *dat stánd, schribent, lopend*. Den i Angeldansk brugelige og i vort Skriftsprog altfor sjældent anvendte passive Form af Præs. Part. f. Ex. Kjöffens, kjøbendes*), findes ligeledes i Angelplattysk, som: *de kopens Någeln, Kjøbesóm*.

Passiv dannes ved Hjælp af *waren*, istedetfor hvilket ofte *bliwen* bruges. Man siger både: *he het (is) hólt wirren* og *blewen*, han er bleven hentet, *dat Land is gráwt wirren* og *blewen*, Jorden er bleven gravet. Dog synes det som om man hellere forbinder *waren* med *hebben* og *bliwen* med *wásen*. Denne Brug af *bliwen* til at danne Passiv er eiendommelig for Angelplattysk og har sikkert nok sin Oprindelse fra Dansk.

6. Talordene.

Kardinaltallene ere:

1 *en*, 2 *twe*, 3 *dre*, 4 *ver*, 5 *fi*, 6 *sóss*, 7 *sówen*, 8 *acht*,
 9 *négen*, 10 *tein*, 11 *óllm*, 12 *twólf*, 13 *dórtain*, 14 *vertein*,
 15 *fóftein*, 16 *sóssstein*, 17 *sówentein*, 18 *achttein*, 19 *négen-
 tein*, 20 *twintig*, 30 *dórtig*, 40 *vertig*, 50 *fóftig*, 60 *sósstig*,
 70 *sówentig*, 80 *tachentig*, 90 *négentig*, 100 *hianert*, 1000
dusend.

Ordenstillene ere:

erste, *twede*, *drúdde*, *verte*, *fófte* og således indtil 12 ved at føie *te* til. De øvrige dannes ved Endelsen *ste*, f. Ex. *négentigste*.

*) Hagerup S. 118.

Talordene afvige lidet eller intet fra de holstenske Benævnelser, noget mere fra andre Dialekter, hvor Former findes som: 3 drei, 4 veir, 6 ses, 7 seben og sewen, 10 tin, o. s. v.

7. Ved de øvrige Taledele er intet særdeles at erindre. Mærkelig er den aldeles danske Brug af *nogg* (det høitydske „genug“) i Betydningen nok (det høitydske „wohl“), hvortil Lydligheden åbenbart har forledet, som: *dat will he nogg*, det vilde han nok. *Ówer* bruges ofte for denn, thi, for, og som i andre Dialekter træder *wo* istedetfor det høitydske *wie*.

Her er måske også Stædet at omtale det tidligere i Angel sædvanlige, nu vel tildels forsvundne Jammerråb: *o Jaue tut* eller *o Jaue, Jaue, tute mai!* Dette skal være en Lævning fra Cimbrernes Tid og betyde Jupiter, frels mig! (Jovis [Jupiter] tuta mel) Umuligt er det vel ikke at dette Udråb, der næsten synes at indeholde noget Hånligt, kan have sin Oprindelse fra den cimbriske Tid. Også sagde man: *dat is recht en Jaue-tut; wat is förn Jauetuten! Jauetut doch nich so!* I Nærheden af Loit findes efter Müllenhoff*) en Høi Tutland, som skal have sit Navn heraf.

Konstruktionen.

Hvorvidt Konstruktionen afviger fra Sprogbrugen i andet Plattydsk og nærmer sig til Dnsken, vil bedst kunne skjønnes af de følgende Sprogprøver. Allerede Jensen**) bemærker, at det angelske Plattydsk er fuldt af danske Ordføininger og Udtryk. Her skal kun et Par Exempler på høist mærkelige Konstruktioner anføres, som ikke ere sjældne. *De mütt doch wat het krügen*, den må dog have fået noget; *dat*

*) Sagen, Märchen und Lieder S. 174.

**) Angeln S. 147.

mütt doch nich kann angân, det må dog ikke kunne gå an; *he mütt nich mehr schüll lawern*, han må ikke skulle yde mere; *de schüll ha' fröher kómen*, den skulde være kommen før. De to sidste Sætninger kunne vel forklares af Dansk; de første derimod ere fuldkomment barbariske. Påfaldende er det ligeledes som alt bemærket, at det relative Pronomen kan udelades, hvilket vel alene kan ske i Dansk.

For en Dansk, og især for den, der kjender Angeldansk, har derfor Konstruktionen ikke noget særdeles Påfaldende, hvorimod dette i høi Grad er Tilfældet med en Tydsker, ja en Holstener har endog engang yttret for Forf., at det angelske Plattydsk bestandigt lød for ham mere som en Oversættelse, end som et selvstændigt Sprog.

III. Ordfortegnelser.

I. Det Plattydskes Forhold til Dansk i Almindelighed, tilligemed en sammenlignende Ordliste.

Hvad der imidlertid tydeligere end alt Andet viser det Angelplattydskes Slægtskab med Dansk, er den Mængde rent danske, især angeldanske Ord, som det indeholder. For korteligen at give dem, der måtte være mindre bekendte med det egentlige Plattydske, et Begreb om dets Forhold til Dansk, forudskikkes Følgende som nødvendige Forudsætninger.

I det Gammelplattydske findes endel Ord, som endnu temmelig uforandrede bruges i Dansk, men neppe mere forekomme i nogen plattydsk Dialekt. Sådanne ere iblandt andre: aefter, efter, Almüssen, Almissee, Bar, Barn, Behovicheit, Behov, Diek, Dige, Drohtin, Drotten, homuden, hovmode, Hoved el. Höved, Hoved, Hövedmann, Hövidsmand, hovesch, høvisk. Koning el. Konink, Konge, Ledemate, Ledemod, Licham,

Legeme, Lucke, Lykke, oetmodelyk, ydmyg, overwegen, overveie, Pote, Pode, Queck, Kvæg, rechtverdigg, retfærdigg, rede, beredt, f. Ex. redes Geld, Rochte, Rygte, rowsam, rolig, sam, ligesom, Sammiticheit, Samvittighed, Schroder, Skræder, Speigel, Speil, stedewech, stadigvæk, summige, somme, vorwerfen, forhverve, Wande, Vane, Wanti, Handske, o. fl.

Af ældre plattyske Ord, som endnu findes såvel i Dansk som i forskellige plattyske Mundarter, kunne nævnes: balstürig, Bestevader, Bestemoder, bestört, Bülgen, bören (bære), echten, Fikk, flien (fly trans.), früssen, Hasen (Hoser o: Strømper), huren (nu hüren), husen, Kniv, Küte (Kjød egtl. Indvolde), lüchten (løfte), mankt (iblandt), umtrent, Paschen el. Pâsk, sachtmodig, stur, Süster, Swepe (Svøbe), töwen, Veröllern, wanschapen, Warw, o. s. v. Af disse har det Angelplattyske kun optaget ganske få.

Hvad endeligt Forholdet imellem Dansk, Angelplattysk og egentligt Plattysk, navnlig det holstenske i den nærværende Tid angår, da tænker man sig det vel almindeligt som om de to sidste Mundarter stå hinanden meget nær, og at det Danske fjerner sig ligeså meget fra dem som fra det Høityske. Dette er imidlertid så lidet Tilfældet, at man, hvor naturligt det igunden ifølge det Danskes og Plattyskes fælles Oprindelse er, tværtimod må forbauses over den Mængde Ord, der med ubetydelig Forandring er ens for begge. Disse Ord har man da åbenbart ligeså fuldt Ret til at kalde og anse for danske, som man er uberettiget til den Slutning, at Angelplattysk på Grund af disse Ords Forekomst deri, er godt Plattysk. *)

Da de nævnte Ord findes i tusindvis, tillader Pladsen ikke at give en blot nogenlunde fuldstændig Fortegnelse derover, hvorfor her alene hidsættes nogle af de almindeligste og mærkeligste til Prøve.

*) Smlgn. Allen imod Dr. Clements Skrift i Nordischer Telegraph 1849 Nr. 36 S. 448.

Dansk, navnlig Angeldansk.	Angel- og Holst. Platt.	Dansk, navnlig Angeldansk.	Angel- og Holst. Platt.
Ahs, Bagdel	Ås	Forlov	Verlöw
Addel	Addel	garlig, brugbar	gädlich
Åre	Åder	Gårdner	Gårdner
bedsk	besch	govt	gau
benauet	benaut	Gift (Foder)	Giftt
betuttet	betuttet	Gill, Gilde	Gill
billig, ganske god	billig	gjøre	måken
Blomme, Blomst	Blom	ren-	rein-
Bod	Bod el. Bo	sort-	swart-
Boj, Bud	Bott	stor-	grot-
bøde (Ild)	böten	glubsk	glupsch
bryde, drille	brüden	Hakkels	Hakkels
bunde	boben	hare	háhr
Bussemand	Bussemann	Harrest, Høst	Harwst
but	butt	hesk, hæs	hesch
Bur	Bur	hikke	hikken
döbe	döpen	hillig, hellig	hillig
Dragebånd	Dragband	Hylle	Hüll
drald	drall	hvah?	wah?
dreie	dreien	hvornær	wonär
drille	drillen	høge, Høg, more,	
dylle sig	sik düllen	Morskab	högen, Hög
Fad	Vatt	janke	janken
Fadder	Vadder	klappe	klappen
Fadm, Favn	Fa'm	Klinte	Klint
Fikke	Fikk	Klem	Klemm
Fiol	Viol	klam	klamm
fly (trans.)	flien	Klamp	Klamp
fomøjens, formo-		kløvv, klæbe,	
dende	vermoden	smitte	kläwen
forkjølet	verköhlt	klyne	klöhnen
forløse	verlösen	Knold	Knoll
Frokost	Frokost		

Dansk, navnlig Angeldansk.	Angel- og Holst. Platt.	Dansk, navnlig Angeldansk.	Angel- og Holst. Platt.
Kjørevogn, Stads- vogn	Körwåg	rank, mager, op- kiltet	rank
krald	krall	Rider, Ridehest	Rider
kritte, trille	kritten	rørig	rørig
Kvist	Quist	Rovv, Skorpe på et Sår	Ráf
love	lowen	Rude	Rut
Le	Le	rumslump, slum- pevis	rumslump
længe, længes	längen	Skab	Schabb
loi, doven	loi	skjær	schier
lummervarm	lummerwarm	Skrave, Buk	Schrág
lunken	lunk	skumre	schummern
lodde, kaste Lod	lotten	skurre, glide	schurren
lumsk	lumsch	Seler el. Seletøi	Selen eller Seltügg
lure, true (om Veiret)	luren	Sejer, Stræng	Sei
lystre	lüstern	Sil, Stenkiste	Sil
Mås	Mås	skøtte, optage Kreature	schütten
mådelig	måtelig	skjør	schör
mærke, huske	marken	Slagg, Slags	Slagg
mør	mör	Slæde	Släh
møde (trans.)	möten	Skjæve	Schew
muske, støvregne	muschen	slappe	slappen
nødig, nødvendig	nödig	Slarre, Slæbe	Slarr
orte, vrageFoderet	oerden	slatten	slatterig
pægle	päkeln	sky	schü
pæn	pen	slikke	slikken
Plodder	Plodder	Skrub, Krat	Schrubb
Pludder	Pludder	Skuffe	Schuf
Pose, Madpose	Pås, Matpås	sløi, udrei	slöi
Potte	Pott	smuk	smuk
prale, råbe	prålen		
proppe, pode	proppen		
puste	pusten		

Dansk, navnlig Angeldansk.	Angel- og Holst. Platt.	Dansk, navnlig Angeldansk.	Angel- og Holst. Platt.
snauset	snausig	synet, påpasselig	sünig
sniff, snøvle } snøff, snuble }	snüffeln	svar	swår
snære	snären	Svøbe	Swep
Sode, Svær	Sod	svære, sværge	swären
Søle	Söl	Sviksti	Swikstieg
Sommerfugl	Sommervogel	tåg, seig	tåg
Sod	Sott	Telge el. Telling,	
spåket, frynnet	spåkig	stor Gren	Tellig
Sped	Spitt	Temse	Tems
Spire	Spir	Tæve	Täv
spilde	spillen	Tind, Rivetand	Tinn
Splint	Splint	Top	Topp
spy	spien	tøve	töwen
Stakkel	Stakkel	tumpet	tumpig
stalde	stallen	tåffele, tåbelig	töffelig
Stæd	Städ	tusle	tusseln
Stjært	Stert	tøie (ty), anskaffe	tügen
steile	sik steilen	Tvejel, Tvege	Twäl
Stikke	Stikk	tvær	dwärig
støve	stöwen	tværs el. tvært	dwass
storhertet, stor-		utire, uregjerlig	untierig
agtig	grothartig	uredt	unredig
stoppe	stoppen	Våd	Wái
strax	straks	Vågt, Løftestang	Wacht
Strimmel	Stremel	vågen	wåken
stye, sæt. Tørv op	stukken	vis	wiss
stor	stur, om En, d. kneiser høit	vove, stræbe	wogen
		wrikke	wrikken
		wranten	wrantig
Syl, Dørtrin	Süll	wranglet	wrangelig
syre	süren	Øvne, Hamle	Ebner

2. Rent danske eller angeldanske Ord og Talemåder.

Efter således i Korthed at have angivet det Danskes Plads ligeoverfor det Plattyske, skulle vi nu gå over til de Ord, som her fornemmeligt komme i Betragtning, nemlig de, som udelukkende tilhøre Angelplattysk og Dansk, idet de ikke findes i andre plattyske Mundarter, og således alene have deres Oprindelse fra Dansken, hvorved det dog må bemærkes, at medens nogle uforandrede ere beholte, ere andre optagne med nogen Forandring, enkelte endog i et Slags Oversættelse, hvorpå strax det tredje — Afneht — giver et Exempel.

* betegner de Ord, som formentligen ikke findes i Angeldansk, og Bogstavet m betyder: mangler, det vil sige, at intet fuldkomment tilsvarende Udtryk findes i det holstenske Plattyske, såvidt det har været muligt at komme til Kundskab derom. Måske er det med Hensyn til den her i Bogen gennemførte Sammenligning ikke overflødigt at erindre om, at også den holstenske Dialekt i forskjellige Egne tales meget forskjelligt, at der derfor vel hyppigt vil kunne angives andre end de her valgte Ord, men at såvidt muligt de mest almindelige ere opførte i de forskjellige Fortegnelser.

Angelplattysk.	Angeldansk.	Holst. Plattysk.
<i>Ån</i>	Ån, Traverække	Reg Hokken
<i>af i dålaf, opaf</i>	nedad, opad	hendål, herup
<i>Afneht</i>	Aftægt	Olendel el. Afsched
<i>afsinds</i>	afsinds, omstemt	anners Sinns
<i>afsmutten</i>	smutte af	afgliden
<i>afstå</i>	afsted	von de Ståd
<i>Bakklau</i>	Baklov, Bagkløve	Knechtkåmer
<i>bår</i>	bar	kåhl el. blot
<i>bårest</i>	bareste	blot
<i>Bassel (i. alm.)</i>	Bassel, Barnsøl	Kinnelber
<i>Bed</i>	Bed, Hestenes Ar- beidstid	Wessel

Angelplattydsk.	Angeldansk.	Holst. Plattydsk.
<i>beslig</i>	besle (bestlig), over- måde	bestig
<i>Binningswärik</i>	Bindingsværk	Tafelwark, sj. Bind- wark
<i>bliwen</i>	blive og vorde	bliwen er alene for-
	blive. Dog siges i Holsten: he is dod blewen, han er død, ligesom i andre Dialekter, f. Ex. i Ditm. og i Rei- neke Voss. Ligeledes paa Frisisk. Her må det dog vel forklares futurisk.	
<i>böwerlig</i>	overlig	båben up
<i>böllen (Bölling)</i>	bolne(Bolling,Bolning)	swären
<i>Bos</i>	Bås, Kostald	Stall
<i>Borr</i>	Burre	Klieben
<i>Brå</i>	Brå, Tagskæg	Oes
<i>Brägen</i>	Brægne	Fårrnkrut
<i>Brännsel</i>	Brændsel	Führung
<i>butenwör</i>	udenfor	buten
<i>dämpen</i>	dæmpe, dæmme	dämmen
<i>de hiere, de dåre</i>	den her, den der	düss, de
<i>dreg (på Fris. ligel.)</i>	dryg, drøi	m.
<i>drien (i. alm.)</i>	drih, dræ	driben
<i>drüwen</i>	drive, kjøre (tr.)	föhren
<i>Drüw el. Snedrüw</i>	Snedrive	Snejagd
<i>dru</i>	dru, modfalden	verknütt
<i>Dunnerhåmer</i>	Dunhammer	Bullenpäsel
<i>Düwel (de) sin Böt- terstang</i>	Trolde Kjørnestav, Fandens Kjørnemælk	Hunneblom
<i>Dwål</i>	Dvale	Drus
<i>ellst (i. alm.)</i>	ellst, slem	aisch
<i>ennén</i>	en en, en endnu	noch en
<i>fålig</i>	falle, farlig i Bet. særdeles	fårlik er farlig
<i>farig</i>	fære, færdig, også meget, retskaffens	farig er alene færdig

Angelplattysk. Angeldansk. Holst. Plattysk.
fei fei, meget vål

Ordet bruges kun i det Nordlige, måske det gammel-danske feig, dødsens. Brem. Wb. har vege el. fege i den sidste Betydning. På Ærø bruges feit i samme Betydning som i Angel. Molb. Outzen mener i sit frisiske Glos-sarium, at det kan være det danske føie, hvilket dog er meget tvivlsomt.

<i>Fen</i>	Føn, Moseuld	Morluk
<i>fistig</i>	fesen, gusten (smlgn. blegfiset og Fis på Æblet, egentl. et vissent Blad.)	blek
<i>Flaggermus</i>	Flaggermus	Fleddermus
<i>flütten (Flüttdag)</i>	flytte (Flyttedag)	umtrækken (Um- trækkdag)
<i>Fokk</i>	Fok	m.

et med Blomster smykket Neg, der efter tilendebragt Høst sættes ved Døren. Folkene få da Smør i Grøden om Aftenen. Somme Stæder må Husmoderen strax være tilstæde med Brændevin. under Trudsel af, at man ellers vil meie hendes Kål af. Oprindelsen er ubekjendt. I Reineke de Voss 4 B. 8 Kap. findes fokken i Betydningen narre.

<i>föttig</i>	fottet, fjottet	enfoldig
<i>Für</i>	Fyr, Knøs	m.
<i>Geil</i>	Geil, Gyvel	Bram
<i>Gössling</i>	Gjæsling, også om Pileblomsten	Pilk el. Gössel
<i>Graspurw</i>	Gråspurv	Daklünk
<i>Grow</i>	Grov, Grøft	Gråben
<i>grumsig (Grums)</i>	* grumset (Grums)	grimmelig
<i>hachten</i>	hagte, begå sig	harren
<i>hällen (Häll)</i>	hælde (intr. Hæld, Skråning)	m. Smlgn. d.tydske Halde.

Angelplattysk.	Angeldansk.	Holst. Plattysk.
<i>Härto</i>	Hærtop	Schuft
<i>Hannek</i>	Hank, lille Klave	m.
<i>Hansberen</i>	Hansbær, Ribs	Johannsberen
<i>Hårsim</i>	Hårsime	Hårsel el. Hårsims
<i>Hårstæk</i>	Harested, Ambolt, hvorpå Leen udhamres	Hårbolt
<i>Hasselpar</i>	Hasselpade, Løvfre	Hasselpogg
<i>Hauworm</i>	Hugorm	Adder
<i>hennåh</i>	henad	hen to
<i>Hess</i>	Hæs	Diemen
<i>hjalnig</i>	hjalmet, hjælmet	hüft

I Hollingstedt siges „grimed“ som i flere danske Provindser.

<i>höken</i>	hykke, flytte lidt	m.
<i>Hörn</i>	Hyrrn, Hjørne	Hörrn bet. et spidst Hjørne, i Ditm. en vis Krog i Peselen.
<i>Höbben</i>	Hof, Hob	Hupen
<i>höpp</i>	hop, bestyrtset	bestört

Med dette Ord tiltales også Hestene, når de skulle „stoppe tilbage“.

<i>höwen</i>	hovv, hue	hågen
<i>hövsam</i>	hovsom, tålelig	m.
<i>Hüpp</i>	Hyp, på Tønden	Hupen
<i>hürrelig</i>	hurrl, hastig	huddelig
<i>Hürrestä</i>	Hurrested, Svirre	m.
<i>hwadd?</i>	hva? hvad?	wa?

Dette er noget finere end det meget bredt udtalte *wa* eller *hwa?* Også bruges *wat* eller sædvanligere *wo*, som er det høitydske *wie*, hvilket nu begynder at blive mere almindeligt.

<i>hwis?</i>	hvis?	wess sin el. wen sin
<i>Igel</i>	Igle	Egel
<i>jamsch</i>	jamsk, ilde tilpas	m.
<i>Jödder</i>	Jyvr, Yver	Jidder

Angelplattdsk.	Angeldansk.	Holst. Plattydsk.
<i>Jöll</i>	Jold, Lostænget	Bön
<i>jukeln</i>	jukle, jumpe	zukkeln
<i>kabutswis</i>	kabusvis, stødevis	stotwis
<i>Kelling</i>	Killing	jung Katt
<i>Karnhus</i>	Kjærnehus	Hokkhus
<i>karspelsfast</i>	sognefast	heimathsberechtiget
<i>kaste (Kast)</i>	kaste (Kast)	smiten (Worp)

Bruges alene om Kornet, ellers altid smiten.

<i>Kinning</i>	Kinning, Fortyv	Wágenarms
<i>Kisber</i>	Kisbær, Kirsebær	Kasber
<i>Kistlëgg</i>	Kistelæg, Skrinlæg- gelse el. Selskabet derved	m.
<i>Kjëff</i>	Kjæft	Kiff
	f. Ex. <i>hol din Kjëff in</i> , hold	din Kjæft.
<i>Kjëpp (sj.)</i>	Kjæp	Stok
<i>klippen</i>	klippe	scheren
<i>Klött</i>	Klot, Klat	m.
<i>Klötzen</i>	Klodser	holten Tüffel
<i>klünig (Klün)</i>	klynneret, klumpet (Klyne)	klutig (Klut)
<i>klukk</i>	kluk (om Hønen)	kluksch
<i>knusen</i>	knuse	tergrusen
<i>Körri</i>	Kjörri, lille Kjævle	Drumm
<i>Köws</i>	Kovs, Trætop	Poll
<i>Kräbs</i>	Kræbs	Krewt
<i>Kritt</i>	Kritte, Fårekylling	Hemelk
<i>Krittbör (sj.)</i>	Kritbar, Trillebør	Schufkär
<i>krössel</i>	krössel, klynkeborn	pippig
<i>Kruperi</i>	Krufferi, Kreaturene	Kruperi bet. Kryberi
<i>Kulrakk</i>	Kulrak, Skarnhul	Öllerkul

Formodentlig en Omskrivning af Rakkerkule. Det gamle rakken el. raghen betyder at rense.

<i>Kümpen</i>	Kumpen	Kumpan
---------------	--------	--------

Angelplattysk.	Angeldansk.	Holst. Plattysk.
<i>lälos</i>	leddeløs	lälähm
<i>Langdör</i>	Langder	Grottdör
<i>langs</i>	langs	lank
<i>Ligkist</i> (sj.)	Ligkiste	Sårk
<i>likewohl</i>	aligevel	dennoch
<i>listelig</i>	listelig, læmpeligt	listig
<i>Lo</i>	Lo	Däl
<i>Löwnung</i>	Lowning, Luning, Ly	m.
<i>Lükk</i>	Lykke, indhegn. Märk	Koppel
<i>Majik f. Maddik, især</i>		
Regnorm (i. alm.)	Maddike	Mekk
<i>masen</i> (<i>Mas</i>)	mase (<i>Mas</i>)	m. Meklb. Matsch
<i>Masslings</i> el. <i>Mésslings</i>	Mæslinger	Masseln
<i>Mil</i>	Mile, Bidsel	Bitt
<i>misten</i>	miste, undvære	missen
<i>mon</i> (også i d. Fris.)	mon	m.
<i>Mullvarp</i>	Muldvarp	Mullworp
<i>Näfringsmann</i>	* Nævningmand	Burvogt
<i>Nattemår</i>	Nattemår, Nattemaren	Nachtmor
<i>Nek</i> (<i>Nekband</i>)	Neg (Negelsbånd)	Garw
<i>Nelk</i> el. <i>Nilk</i>	Nelk, Nellike	Negelk
<i>Nist</i>	Nist, Gnist	Funk
<i>néddern</i>	nodde el. nodde	brammen
Bruges om den Lyd, hvormed en Hest ligesom hilser en anden.		
<i>nökken</i> (<i>Nökk</i>)	nække, smårykke (<i>Nøk</i>)	rükken
<i>nöseln</i>	nysle, drive Tiden hen	nölen
<i>nöwsen</i> (<i>sik</i>)	nøvs sig, skutte sig	sik schuppen
<i>nübige</i> (?) <i>Mälk</i> (sj.)	nybären Mælk, Råmælk	Bestmälk
<i>nüggeln</i> el. <i>nüggnen</i>	nygne, rokke	rögen
<i>Nüs</i> el. <i>Nüst</i>	Nys, Vink	Wink
<i>nüsgierig</i>	nysgjerrig	niegierig el. nüschieg
<i>öp</i>	op	up
<i>oplösen för</i>	løse op for (uegtl.)	erlösen

Angelplattdysk.	Angeldansk.	Holst. Plattysdsk.
<i>opstå</i>	på Stædet, f. Øieblikket	op de Ståd
<i>øssig</i>	yssen (øxen), tyregal	bullen, at være t.
<i>Par, Pl. Padden</i>	Pade, Frø	Pogg
<i>Parw</i>	Parv, Pidskesmæld	Snor
<i>Pesel</i>	Pisl, Storstue	Sål
<i>Pillurt</i>	Pileurt	Pilkrut
<i>Pind</i>	Pind	Stikk
<i>platt</i>	plat, listig	listig
<i>Plogdriw</i>	Plovdrive, Ploggaffel	m.

Plovens øvrige Dele benævnes næsten ens i alle tre

Dialekter:

<i>Bom</i>	Bøm, Plovåsen	Sickbom
<i>Stert</i>	Stjært, Asædet	Plogstert
<i>Rûsterbrett</i>	Rystefjæl, Muldfjæl	Rûsterbrett
<i>Plogkop</i>	Plovshoved	Plogkop el. Ploghøwd
<i>Schært</i>	Skjære	Schår
<i>Sul</i>	Sule	Sul
<i>Råstöcker</i>	Røstag, Ryddestage	Plogstöcker
<i>Langisen</i>	Langjern	Sick el. Langisen
<i>Poll</i>	Pold, Jordknold	Poll betyder Trætøp
<i>Prås</i>	Prås	Snåsterkatt eller Slåpkatt
<i>pråteln</i>	prate, snakke	pröteln
<i>pruten</i>	prute, være gnaven	gnören
<i>pürken</i>	purke, arbeide uden at det lider ret	m.
<i>Quast</i>	Kvast, Kvas	Buschholt
<i>Qui</i>	Kvie	Stark. Qui' bet. en fedet Kvie uden Kalv.
<i>quillen</i>	kville. kvælde, om Månen	afnehen
<i>Rågenfang</i>	Regnfang	Rainfårrn
<i>rålig (sj.)</i>	rælig, rædsom, hæslig	håsslich
<i>Rasselpind</i>	Russepind	Knikker

Angelplattysk.	Angeldansk.	Holst. Plattysk.
<i>riggeln</i>	rigle, rie	rien el. rigeln
<i>Rimmel</i>	Rimmel, Tørvestabel	Remel
<i>Rõnnber</i>	Rønnebær	Vågelber el. Quitsch
<i>rõnnsen</i> (smlgn. det Franske rincer)	rõnns, rense op	upgråben
<i>Rõring</i> (sj.)	Rõring	Schlag
Betyder vistnok egentlig Nerveslag som det jyske Rørelse, men brugtes nok kun i Udråb, som: hille Rõring el. for Rõring. hille en Ulykke! Nu høres det neppe mere i A. Plt. Brem. Wb. anfører det også som en Ed: de Rørje slå mi! dat di de Rørje!		
<i>Rõst</i>	Røst	Stimm
<i>Rotnåtten</i>	Rød nætte, Blodstald	Blodaddeln el. Rotwåter
<i>Rõttkrutt</i>	Rottekrud	Rottenkrut
<i>Rusm</i>	Rusme, Havrevippe	Wipp el. Wopp
<i>sannsen</i> , intr. og tr. (<i>Sanns</i>)	sandse, sandse, lave til (<i>Sands</i>)	m.
<i>sådeln</i> (intr.)	sadle, glide	gliden
<i>Sår</i>	Sår, Udslæt hos Børn	Schorf
<i>Schafthåwer</i>	Skafehavre	m.
<i>schakk</i>	* skak, skrå	schråt
<i>scharn</i> (<i>Scharn</i> , f. Ex. <i>Dålscharn</i>)	skarns (Skarn, f. Ex. Gulvskarn)	ring
<i>Scharnbass</i>	* Skarnbasse	Scharnbullen
<i>Scharntü'</i>	Skarntyde	Kalberkropp
<i>schifften</i> (<i>Schifftid</i>)	skifte (Skiftetid)	wesseln (om Tænder schifften)
<i>Schõffling</i>	Skøvling, Kompost	Schõffels
<i>schrålen</i>	skråle	bõlken
<i>Schräpp</i>	Skræppe	Lörk
<i>schråwen</i>	skræve	schråden
<i>schråwweln</i> (<i>Schråwwel</i>)	skræfle, skralle, også uegtl. (Skræffel)	schnarren (Schnarr)

Angelplattydsk.	Angeldansk.	Holst. Plattydsk.
<i>schrien</i>	skride, om Rugen	schotten
<i>schüen</i>	sky	schuen
<i>Schul</i>	Skjul, Ly	m.
<i>schumen</i>	skumme	schümen
<i>Schimmering</i> (el. <i>ung</i>)	Skumring	Schummern
<i>Schur</i>	Skure	Kar
<i>sidrökkig</i>	sidrygget	sankröchig
<i>Slädorn, Sloberen</i>	Slottvon, Slobber, Släentorn, Släenbær	Sledorn, Sleen el. Sleberen
<i>Slatt</i>	Slat	Rest
<i>slatt</i> el. <i>slattig</i>	slatten	slapp
<i>slikken</i>	slikke (både lecken og naschen)	slikken, sædv. alene det Sidste
<i>Slübb</i> el. <i>Slübbert</i>	Slob, Slubbert	Slux
	Richey har Slubb om en stor Bondehund, Køter.	
<i>Slüng</i>	Slynge	Släng
<i>Slünk</i>	Slunk, Fordybning	Lunk
<i>Slünnerdraff</i>	Sluunetrav, Luntetrav	Slennerdraff
<i>Smäkk</i> (i. alm.)	Smæk, Pidskesmæld	Snor. Ostfris. Smikk
<i>smilen</i> (<i>Smil</i>)	smile (<i>Smil</i>)	smustern
	(Niebelungenlied har smielen.)	
<i>Smørels</i>	Smørelse	Smerels
<i>snagen</i>	snage	snaffeln el. snasseln
<i>Snäk</i>	Snog, Hugorm	Adder
<i>snausig</i>	snavset	snausig (k. o. Veiret)
<i>Snil</i>	Snil, Snegl	Snikk
<i>snökk</i>	snøkket, pæn	smuk
<i>snöttig</i> (<i>Snött</i>)	snottet (<i>Snot</i>)	rotzig (Rotz el. Snapp)
<i>somin</i>	såmænd	m.
<i>Spå</i>	Spade	Rüffel el. Escher, sj. Spå
<i>Spespå</i>	Spedspade	m.
<i>spinkig</i> (<i>Spink</i>)	spinket, spinkel (<i>Spink</i>)	spittelig
<i>Spinnewäw</i>	Spindelväw	Spinnwäw

Angelplattysk.	Angeldansk.	Holst. Plattysk.
<i>spraden (Spradebass)</i>	sprade (Spradebasse)	m.
<i>spütten</i>	spytte	spien
<i>spulten (Spult)</i>	spulte, flække ud (Spult, udf. Rodstød)	spålten (Spålt)
<i>spürren (Spürr)</i>	spurre, laxere, om Dyr (Spurr)	spöiten (Spöit)
<i>Stabb</i>	Stab, Strippe	Stabbütt
<i>Stärr</i>	Stærgræs	?
<i>Stémp</i>	Stemp, Stempel	Stempel
<i>stiffelig</i>	stiflet, stivlemmet	stif el. stiberig
<i>Stikkelsber</i>	Stikkelsbær	Stikkelber
<i>Stilk</i>	Stilk	Stengel
<i>Stjamp</i>	Stjamp, Stymper	Stümper
<i>Stökk</i>	Stok, Gangbro	Stegg
<i>Streuels</i>	Strøelse	Streu
<i>stimmeln (stimmelig)</i>	stumle, rave (stumlet)	stümpern (stümperig)
<i>Süsselfru</i>	Sysselkone	Brummküsel
<i>süsseln (Süssel, Süs- seltid, afsüsseln)</i>	sysle (Syssel, Sysse- tid, afsysle)	m.

Bruges om Udførelsen af de mindre Arbejder i Hus og Stald Morgen og Aften. Disse Ord findes i samme Betydning på Lolland og Falster, og i Nordsjælland det sidste. Smlgn. Molb.

<i>Swål (i. alm.)</i>	Svale	Swålk
<i>swatt (for swart)</i>	svott, sort (svart)	swartt
<i>swien (intr.)</i>	swie	weh don
<i>Swinstig</i>	Svinesti	Swinkoben el. Swin- stall
<i>swülpen</i>	svulpe, skvulpe	schülpern
<i>Tek</i>	Teg, Tækkebånd	m. I Holst. bruges Vidier
<i>Tönmerkrukk</i>	Tønderkrukke, Fyr- tønde	Quick
<i>Töft</i>	Toft	m.

Angelplattysk.	Angeldansk.	Holst. Plattysk.
<i>toöwer</i>	tilovers	öwer
<i>tråg</i>	tråg, trøv	hart
<i>trätsch</i>	trætsk, stridig	stätsch
<i>Träi</i>	Traj, Æltested	Trá
<i>tratig (Trat, Trater)</i>	tratvorn, vrøvlagtig (Trat. Trater)	sluderig
<i>trawl, aftrawlen</i>	travl, aftravle (ende Travlheden)	hilt
<i>Trawl</i>	Trævl	Fäs
<i>Tridscho (el. Stridscho)</i>	Tridsko, Skøite	Stritscho
<i>trimmeln (Trimmel)</i>	trimle (Trimmel), trimle, tromle (Tromle)	trommeln (Trommel)
<i>Trün</i>	Tryne	Snut el. Rüssel
<i>Trun</i>	Trun, Rodstød	m.
<i>twiwen an</i>	tvivle om, formode	åhnen
<i>twiwlmodig</i>	tvivlmodig, forknytt	twiwlmodig
<i>uha!</i>	uha!	oha!
<i>Ulentörre (sj.)</i>	Ullentorre, Oldenborre	Maikäber
<i>um (i. alm.)</i>	om	ob
<i>Utlöp</i>	Udløb	Utlop
<i>Verben</i>	Firben	Eidechs
<i>vermaggschiften</i>	mageskifte	m.
<i>Veröllern (i. alm.)</i>	Forældre	Øllern
<i>vðraf</i>	foraw, foran	vörweg
<i>Vörstoppels (Tonen på første Stavelse)</i>	Förstoppelse, For- ladning	Vörládung
<i>Vörwassel</i>	Forvassel, Forvarsel	Vörlát
<i>Vörweg, in 'e</i>	i æ Forvei, i Forveien (uegtl.)	in Vörwegen
<i>wacker</i>	vakker, anselig	árig
<i>Walling</i>	Vælling	dünne Grütt
	Hamb. Welgen. Brem. Wellung el. Welje.	
<i>Walp</i>	Hvælp, Hvalp	Wölp
<i>wären (i. alm.)</i>	være	wäsen

Angelplattydsk.	Angeldansk.	Holst. Plattydsk.
<i>Wärnde</i>	Værmt, Varme	Warmniss
<i>Wäwel</i>	Vøvl, Væv	Wäwtau el. Wäwstol
<i>wåg</i>	våg, skrøbelig	m.
<i>Wäi'</i>	Våjnd, Vånd	Låt
<i>wåien</i>	wåj, vade	wåden
<i>Wang</i>	Vang, stor Gren	Swang
<i>Warw</i>	Hværw, Ærinde og Hældning	Warf har kun den første Bet.
<i>Wäterkant</i>	Vankant	Wánkant

Dette Ord er åbenbart feilt oversat fra Dansk, idet man har forvexlet Partiklen *van* med Substantivet *Vand*.

<i>wåtern</i>	vande (Kreature)	börmen, sj. wåtern
<i>Wätertapp</i>	Vandtap, Vandhose	Wäterhos
<i>wéguisen (sik)</i>	veivise sig, finde Vei	m.
<i>wéns?</i>	hvens el. hvis?	wen sin?
<i>wikken</i>	hvilken (Sj. hvikken)	welker
<i>Winnpinn</i>	Vindepind	Winnelplock
<i>Wipp</i>	Vippe (på Korn)	Wipp, alene om Havren, ellers År.
<i>Wrang</i>	Vrang, Svingle	Wrangel
<i>wrien (også uegtl.)</i>	vride	wrien (alene uegtl.: sik wrien, krympe s.)
<i>Wrist</i>	Vrist	Spann
<i>Wröwl</i>	* Vrøvl	Snicksnack
<i>ðhm</i>	øm, smertelig	m.

Dette er omtrent de Ord, som hidtil ere forekomne Forf., men der er ingen Tvivl om, at der jo findes endnu flere. At levere en blot nogenlunde fuldstændig Fortegnelse derover er vanskeligt, om ikke umuligt, da Ordene må gribes i Talens Løb og bevares i Hukommelsen, indtil de kunne optegnes.

Foruden de anførte Ord høre endnu herhen endel Udtryk og Talemåder, som for størstedelen alene fra Dansk, især Angeldansk, kunne være gæede over i Sproget. Sådanne Danismer ere iblandt andre følgende.

Då hebben Se Recht in; dat is mi, dat is em; dat is best; dat schall ik nogg don; dat is nich werth un fangen an; gå mit ehr dör un bring ehr um o: gå derigjennem med hende og bring hende om, f. Ex. til Naboens, medens det i egentligt Plattysk betyder: løb løbsk med hende og ombring hende; *trakk dat Kind af* o: klæd Barnet af, men i egentligt Plattysk er det: få Barnet; *då ward nogg gud Wedder von; då bin ik nich um*, det skjøtter jeg ikke om; *wat dünkst Se dabi*, hvad synes De derom? *dat kann ik nich hebben* o: lide eller tåle; *ik hōw gud to mit ehr* (smlgn. A. D.), jeg huer hende godt; *nehmen Se bi*, tag for Dem; *so nāg as*, så nær som; *op twe nāg*, på to nær; *sprāk to mi* i Betydningen: kald på mig; *dat kann nimmer waren*, det kan aldrig blive til Noget; *an dat Stā*, i det Stæd; *in 'e Stā*, istædet; *in Stā för*, istædetfor; *man kann nich tosin* (være til o: bjerger sig) *för em*; *he sücht gud ut*, han ser rask ud; *ik wer nich gud tomo'* (tilmode); *he is man swak gegen he het west*, han er kun svag imod (hvad) han har været; *dat kann töwen to* (istedetfor *bit*, indtil) *Se wedderkōmen*; *en Daggs Tid*; *min Sandt*, min Sandten; *denn is't af de Weg*, så er det afveien; *so sind wi af dāmūt*, så ere vi af dermed. Herhen hører også Brugen af *von* for *ut*, som: *då ward nix von*, der bliver Intet af, *af* for *von*, o. s. v. Også forekommer ikke sjældent ligesom i Dansken Prædikaten til et Plural i Singular, f. Ex. *då is noch twe*, *då kann noch dre sitten*.

Mögen, gide og *möten*, måtte o: være nødt til, anvendes ganske som det danske måtte i Betydningen turde, hvor derimod andre Dialekter altid bruge *dörwen* (*dörben*), som: *magg ik et hebben?* *dat magg he gern*, må jeg have det? det må han gjerne; *must ik Se bāden*, turde jeg bede Dem. *Dörwen* derimod, som egentligt betegner vort måtte, høres sjældnere i denne Betydning, men er sædvanligt: turde, som: *ik durster man nich*, men jeg turde ikke. *Bliwen* svarer ganske til det danske blive — medens det Angeldanske skjælner mellem *blyvv* og *vuh*, blive og vorde — og bruges derfor også

futurisk. Således betyder: *dat bliwwt nogg gud Wedder von Dåg* både: det bliver og det vedbliver nok at være godt Veir idag.

3. Det Vakilende og Ubestemte i den angelplattyske Dialekt.

Foruden det Anførte er endnu Følgende værdt at lægge Mærke til. Betragter man den her omhandlede Dialekts Oekonomi, vil man finde, at den i det Hele i Sammenligning med andre plattyske Dialekter er høist ukorrekt og vaklende. De nedersachsiske Dialekter ere, hvad også Sprogforskere som Kinderling *) o. A. erkjende, særdeles regelmæssige, og dette gjælder vistnok for største Delen om alle Dialekter. Krüger **) bemærker: „Just det er væsentligt ved Dialekterne, at de holde fast ved det Naturlige og forblive indenfor dettes Grændser, medens Skriftsproget derimod bestandigt overskrider sig selv. En Feil imod en Lokaldialekt bemærkes f. Ex. på Landet iblandt naturlige Mennesker med langt større Uvillie og Forbauselse end hvilket som helst Nyt i Bogsproget optages af samtlige Skriftlærde.“ Dette er Grunden til, at en Fremmed meget vanskeligt eller aldrig lærer at tale egentligt Plattysk uden Anstød, medens man derimod temmelig snart kan komme efter at udtrykke sig tåleligt på Angelplattysk, fordi det endnu ikke har fæstnet sig som en Dialekt, og Sprogbrugen derfor endnu er vaklende, så at det ikke altid er muligt at sige, hvad der er rigtigt og hvad feilt.

Exempler på sådanne Ord, hvis Brug er vaklende o: hvor man snart betjener sig af det ene, snart af det andet ere:

<i>Ameis</i>	og	<i>Mür</i>		<i>Dagg</i>	og	<i>Dåg</i> ***)
<i>då</i>	-	<i>do</i>		<i>enzeln</i>	-	<i>énkelt</i>

*) S. 142 fig.

**) S. 27-28. Smlgn. også Fortalen til Molbechs Dialektlexikon.

***) Denne dobbelte Form er mærkelig nok. Man siger *en Dagg*, Plur. *Dåg*; derimod *von Dåg*, idag. Om *Dagg* måske er en høitydsk og *Dåg* en dansk Form, er ikke let at afgjøre.

<i>Frosch</i>	og	<i>Pa'</i> el. <i>Par</i>		<i>Pligt</i>	og	<i>Pflicht</i>
<i>Kark</i>	-	<i>Kirch</i>		<i>seit</i>	-	<i>sit</i>
<i>Knust</i>	-	<i>Knüst</i>		<i>sin</i>	-	<i>wäsen</i>
<i>ler</i>	-	<i>lérrig</i>		<i>Swål</i>	-	<i>Swölk</i>
<i>Masslings</i>	-	<i>Mésslings</i>		<i>uns</i>	-	<i>us</i>
<i>Nilk</i>	-	<i>Nélk</i>		<i>Utlób</i>	-	<i>Utlóp</i>
<i>Nüs</i>	-	<i>Nüst</i>		<i>Wüerst</i>	-	<i>Wüst</i>
<i>oft</i>	-	<i>öft</i>				O. S. V.

Under Verberne ville flere Exempler kunne findes, som:

<i>fállst, fällt</i>	og	<i>fallst, fallt</i>
<i>seg</i>	-	<i>sáh</i>
<i>slep</i>	-	<i>sliper</i>
<i>sprikkst, sprikkt</i>	-	<i>sprekst, sprekt.</i>

Ligeledes hører man afvexlende *sch* og *sk*, *fo* *) og *ver* i Begyndelsen, *ing* og *ung* i Enden af Ordene, ligesom også *dd* snart udtales, snart går over til *rr*, som *Wedder* og *Werre*, snart bliver til *j* eller *ji*, som *Addel* og *Ajil*.

At også med Hensyn til Konstruktionen stor Ubestemt-
hed og Usikkerhed finder Sted, er vist uforment at bemærke,
ligesom det sikkert også vil være indlysende, at en Udvikling
heraf vilde være et ligeså vidtløftigt, som utaknemmeligt
Arbejde.

4. Høitydske Ord, som ere optagne i det Angelplattyske.

Som alt tidligere bemærket findes i Angelplattysk endel
høitydske Ord, og disse ere for det Meste optagne uforandrede.
De tilsvarende plattyske Betegnelser har man rimeligvis ikke
kjendt; dog høres enkelte brugte afvexlende med de høitydske.
De vigtigste af disse ere følgende.

A. Plt.	Holst.		A. Plt.	Holst.
<i>Ábentheuer</i>	<i>Ábendür</i>		<i>Ámeise</i>	<i>Mür</i> el. <i>Miegem</i>
<i>afrohmen</i>	<i>afröhmen</i>		<i>Bär</i>	<i>Bår</i>

*) F. Ex. fosmåen, fosömen, fotällen, smlgn. Hagerup S. IX.

A. Plt.	Holst.	A. Plt.	Holst.
<i>Deutscher</i> , un-	Dötscher el.	<i>Kampf</i>	Kamp
dert. <i>Dütscher</i> *)	Doister	<i>Kiemen</i>	Kemen
<i>Erlaubniss</i>	Verlöw	<i>Kinnbakken</i>	Kinnlåd el. Kinnbakken
<i>Falt</i>	Fol	<i>Körbel</i>	Karwel
<i>Filz</i>	Filt	<i>Maikäfer</i>	Sebber el. Mai- käber
<i>Frosch</i>	Pogg	<i>Nachbår</i>	Nåber
<i>gebürtig</i>	gebörig	<i>Narw</i> , Narbe	År el. Når
<i>geduldig</i>	gedüllig	<i>neidisch</i> , <i>Neid</i>	nedisch, Ned el. neidisch, Neid
<i>Gehirn</i>	Brägen	<i>neugierig</i>	niegierig el. nü- schierig
<i>Gemüth</i>	Gemöt	<i>Niemand</i>	Nüms
<i>Geschrei</i>	Geschri	<i>ohngefåhr</i>	umtrent el. ohn- gefåhr
<i>Gliedmåssen</i>	Gledmåssen	<i>Quell</i>	Born el. Quell
<i>Grab</i>	Graff	<i>reinlig</i>	rennlig
<i>gud</i>	god		
<i>Hächtid</i>	Köst el. Hoch- tid		
<i>hoffen</i> , <i>Hoffnung</i>	höpen. Höpning		
<i>Honig</i>	Honnig		

*) *De Deutscher hål* eller *hål mi de Deutscher* o: Fanden tage mig, er en almindelig Ed i Angel og vilde vistnok være meget mærkelig, dersom Ordet *Deutscher* havde noget at gjøre med: Tydsker. Men det er det gamle plattyske „Deus“ eller „Deuse“, der skal være en Euphemisme for „Düwel“, ganske ligesom det engelske „dewce, deuce“ eller „deuse“, der på samme Måde bruges for „devil“. „Deusen gån“ er efter Schütze i Ditm. at gå Pokker i Vold. I Meklenborg siger man „Däutscher“, i Pinneberg, Hamburg og Altona „Doister“, i Bremen „Dus“ ganske som på Frisisisk, i hvilket sidste Sprog man efter Outzen dermed betegner visse Dæmoner, nemlig: „Alpen eller Aelfen, ligesom hos de gamle Gallier „dusii“. Islandsk „Durs, Duss“, Angelsachsisk „Dyrs“, Svensk „thussa“. Wolke i sin Düsge or Sassisge Singedichte anfører S. 38: „Drost, Düker, Duks, Deutsger“, d. e. efter hans Skrivemåde „Deutscher“, som ensbetydende med „Teufel“. Formen „Drost“ (langt o) ligner det hollandske „Droes“, egentl. „mucus“, uegentl. „Utydske, Djævel“. Løvrigt har Ordet *Deutscher* kun for såvidt sin Plads her, som det har Udseende af at være Høitydsk.

A. Plt.	Holst.	A. Plt.	Holst.
<i>retten</i>	redde	<i>Tass</i>	Köppen el. Tass
<i>sanftmüthig</i>	sanftmödig	<i>Urlaub</i>	Verlöw el. Ur- laub
<i>Schuss</i>	Schöt el. Schuss	<i>verloben, Ver-</i>	verlöwen, Ver-
<i>swach</i>	svak	<i>löbniss</i>	löfniss
<i>Sichel</i>	Sesel el. Seggel	<i>Wiederwärtig-</i>	Wedderwärtig-
<i>Snuppen</i>	Snöw el. Snup- pen	<i>keit</i>	keit
<i>Sperling</i>	Lünk el. Spar- ling	<i>Woch</i>	Wek el. Woch
		<i>Wurtel</i>	Wöttel

Gerechtigkeit bruges hyppigt for Rettighed (Gerechtsame), altså i en, om just ikke feil, så dog ualmindelig Betydning.

Som et Bevis på, hvormeget Hoitydsk det holstenske Plattydsk har optaget siden Schützes Tid kan anføres, at han slet ikke har Ord som: bedürfen, Bedarf, bereit, blitzen, Gebet, Gesellschaft, Gewicht, Gnade, Hebamme, Herkunft, Hochtide, Mutter, neidisch, Neid, nützen, Nutzen, stolz, Unglück, Urlaub, Vatter, Wellen, o. s. v., men istedet derfor: höwen, Behoef, rede, leien, Bed, Sellschop, Wacht, Nåd, Bamöm, Awkunft, Köst, Moder, niedsch, Nied, nütten, Nütt, stolt, Ullk, Orlof, Väder, Bülgen.

Også forekomme i Angelplattydsk adskillige Ord, lånte fra andre Sprog, mest Fransk, som: *Adüss, Adiss* el. *Adieu, Avisen, balberen, barbere* (også uegtl.), *Fransspis* o: Frontispice, *glant*, stadselig, *Idee, just* el. *justement, kaudidle* (candide?), lystig, veltilmode, *Kompliment, kontant, rask, munter, korpulent, Kuräsch* o: courage, *Malör* og *malören* o: gå galt, *manteneren* (maintener), underholde, *parenteren, Pati egal* eller alene *Pati* o: partie égale, *Patsion* for Portion, *patu* for partu, *permitteren, Plaser* (plaisir), *Postür, profoss* o: par force, *pur*, blot el. bar, *ritereren* o: retirere, *semper* (A. D. sempitinsk), overdreven pæn, *Semperti* for Sympathi, *Spitåkel* for Spektakel.

5. Idiotismer.

Ligesom andre Dialekter har også det Angelplattyske sine Idiotismer, nemlig endel Ord, som ere forskjællige både fra Dansk og Holstensk. Af disse ere følgende de mærkeligste.

A. Plt.	A. D.	Holst.
<i>Aenk</i>	And	Ánt
<i>ådern</i>	lade, årelade	to Áder låten
<i>Årebår</i>	Stork	Ádbår
<i>Arf</i>	Ært	Arwt el. Art
<i>beswöen</i>	svime, besvime	beswiemen
	Ditm. swöen, beswögen.	Engelsk swoon.
<i>bittig</i>	bidsk	betsch
<i>Ditsel</i>	Tissel, Vognstang	Dissel
<i>Dragg</i>	Trave	Schokk
<i>Flåg</i>	Moll, Byge	Moll i det østl. Holst., andre Stæder Flåg
<i>Kinddöp</i> (sj. <i>Bassel</i>)	Bassel	Kinnelber
<i>Klåg</i>	Klov, Træboile	Kláv
<i>kopen</i>	kjobe	köpen
<i>krütsch</i>	kranten, kræsen	krütsch
<i>pålen</i>	plukke, pille	pulen el. pällen
<i>Perd</i>	Øg, Hoppe	Töt el. Stut
<i>Pillhus</i>	Kjærnehus	Hokkhus
<i>Säg</i>	Ged	Zeg
<i>Schof</i>	Kærv	Hokk
<i>Schringel</i>	Skræffel, Luftrøret hos Gjæs	Görgel
<i>sludrig</i>	sjusket	smudelig
<i>Slus</i>	Slaff, Slud	snausig Wedder
<i>Sprökk</i>	Sprok, Kvas	Sprokk
<i>stälken</i>	størknes	luttern. Holl. stollen
<i>Swölk</i>	Svale	Swálk
<i>Twibak</i>	Tvebak	Twebak
<i>wárschuwen</i>	varsko	wárschuwen

A. Plt.	A. D.	Holst.
<i>Wedderleuchten</i>	Harrestlysn, Kornmod	Wedderlüchten
<i>Wéssling</i>	Vessel, Væsel	Wessel
<i>Winkelmor</i>	Vankeholm, Hængesæk	Qwöff el. Sump
<i>Wüerst</i>	Pølse	Wust

6. Ord, som mangle i Angelplattysk, medens de findes i Dansk og andre plattyske Dialekter.

På den anden Side forekomme enkelte Ord i Dansk og Holstensk eller andre Dialekter, som ganske mangle det Angelplattyske. Exempler herpå ere:

Dansk.	Holst. o. a. Dial.
* belæmre	belämmern
* beleven	belewt
Drog	Drock
Emmer	Emer
itte o: sige I til	(jizen)
* kives, Kiv	kiwen, Kif
Kost o: Bryllup	Köst
lyste	lūsten
pladdre	pladdern
prâte, Prát	práten, Prát
* Skrævet (over)	Schrewe (öwern) o: Streg, Grændse, af schriwen
* skynde	schünnen
stik (Adverb.)	stik
trænde	trennen
tysse	tüschen
øse	oesen (Ditm.)

Ligeledes er også en stor Mængde Ord, som ere almindelige i andre plattyske Dialekter, aldeles ubekjendte i Angel, som f. Ex. *deftig, glauw, kasch, quåd, neilik, snigger, tanger, vaken*, og mangfoldige andre.

IV. Sprogprover. *)

Som ovenfor bemærket ere i Sprogproverne de tidligere brugte Tegn for den åbne Udtale af Vokalerne ikke anvendte. Det må derfor anses for nødvendigt at forudskikke en kort Veiledning med Hensyn til Stavelsernes Quantitet og den tildeels dermed i Forbindelse stående rette Udtale af Vokalerne.

Lang er en Stavelse, som

1. har en Diphthong, f. Ex. *blau, Heu*.
 2. ender på en Vokal, som: *ho-len, pri-sen*.
 3. ender på en enkelt Konsonant, f. Ex. *Def, gud*.
- Ä*, der kan betragtes som et langt *Ö*, *Ä* og *Ö* (?), synes altid at være lange.

Undt. Endel Enstavesord, der ikke kunne modtage Forlængelse, hvorpå ovenfor er anført nogle Exempler. Ligeledes de fleste Forstavelser, f. Ex. *be, ge, er, ver*.

Korte ere Stavelser

1. med enkelt Vokal og påfølgende Dobbeltkonsonant:
Ball, Bett.
2. de fleste, som ende på to eller flere forskellige Konsonanter, f. Ex. *Schuld, Schrift*.

Undt. *Ärt, Bärt, fern, Find, gern, Härz, Herd, Horn, Hosten, Kerl, Korn, Mänd, Perd, Pitsch, Stern, wert, Wort, o. fl.*

Anm. I Almindelighed er en

lang Vokal lukket, som:		kort Vokal åben, som:
<i>hel, hel</i>		<i>häll, lys</i>
<i>wit, vidt</i>		<i>witt, hvid</i>
<i>hol, hold</i>		<i>höll, hul</i>

*) I disse er Originalernes Skrivemåde ialmindelighed beholdt. Dog ere nogle enkelte åbenbare Feil rettede.

<i>Krum</i> , Krumme		<i>krimm</i> , krum
<i>Schün</i> , Lade		<i>schünnen</i> , skynde
<i>stöten</i> , støde		<i>stött</i> , stødt.

Med Hensyn til Konsonanterne er det at mærke, at hvor det enkelte *d* udtales i Enden af Ordene, der er det altid det hårde tyske *d*; f. Ex. *Bed, Brod, Tid*.

I. Ældre Angelplattysk,

således som Sproget — for omtrent 40 År siden, da det begyndte at få Indgang, — taltes af de Unge, medens de Gamle, idetmindste indbyrdes, endnu talte Dansk.

Fra det sydlige Angel (Brodersby).

Af

Revolution oder Erhebung? *)

Wi hem vissnog en Revolution hadd un dat en echte. Dámit áwers skal nich geseegt sien, dat jedwerder Bur un Börger en Oprörer wes't is un jedwerder sleswighålstenske Soldát en Insurgent. Ik kenn somin væl'n man¹ in unse Kaspel² un in dat hele angelske Land, de sik min Dåg nich in de Geskichte mengelert hem un nu mit mi sik recht dåröwer hāgen³ un freuen dohn, dat wi unse gude König werder hem. Ik kreg em all recht lew, as he noch Kronprinz wehr un ik bi dat sleswiger Regiment stunn⁴ in Friederiz. Dat wehr rein wat fāliges, so gud as he wehr bi dat Volk. Stunn'n wi Skildwach, hedu, vör sin Slott, so kregen wi, de Racker slā, bald jedwerder Dag de Mirrekost⁵, wenn et um de Tid wehr, dat he to Disk ging, un en Glas Win bāb'n int Kop⁶. Kehm⁷

*) Augustiny Chronik des Kirchspiels Hollingstedt.

¹ blot. ² Sogn. ³ glæde. ⁴ stod. ⁵ Middagsmad. ⁶ oven i Kjøbet. ⁷ kom.

he angáh'n oder anrieden, un man woll sin Honnörs vollstándig máken, so winker he all af von Feren.

Enmál, ik vergát et min Dág nich, stunn ik Skildwach eben binnen de Döhr. Dat wehr justement en Werder tom Inslápen, denn dat regner un weier ⁸, un ik sedder mi en betken dál up'n Bank. De Kronprins wehr ut un ik dach: du markst nog, wenn din Kammerád buden de Döhr präsenter, anners mutt he Hals geben up di, dat du di nogg fröh nog in Possentur sedden kannst. Ik slep áwers dåröwer to un hör em gár nich kámen. He wurr dat sámin gliks wies ⁹, blew för mi stáh'n un kreg mi fát bi de Arm. Hile Røring, wat verfehrer ik mi, as ik de Ogen upslog un de Herr Kronprins to seh'n kreg. Ik präsenterer gau ¹⁰ min Gewehr, resolverer mi un sä: Königliche Hoheit, ich bitt' um gnädige Strafe. Sin Antwort wehr: von Strafe ist ja noch gar nicht die Rede. Nimm Dich nur vor den kleinen Herren in Acht, mein Sohn, die grossen thun Dir nichts! Un dat is de reine Wáhrheit, so ging et mi, de Deutsker háhl! Wenn de König et nich vergáten hedde, denn so'n Mann hedde jo väl int Kopp to nehmen, afsonnerlich in de hiere Tid, — so ward he et nogg weten. Gott Láu denn, dat wi Em werder hem un de dolle Tid verbi is, dávon man seggen kann, as dá steit skrewen Buch der Richter 17, 6: Zu der Zeit war kein König in Schleswig und Holstein, und ein Jeglicher that, was ihm recht dáuchte.

*) Ik seh, min lewe Herr Redactör, dat de Plattdütsken nogg bibliben in de Avisen to skriben, un so skal He denn ok mál von mi en bät Brew hem. As ik dat letzde Mál an Em skrew, dá sehg ¹ et, de Deutsker háhl, anners ut in de Welt, as hüt to Dágs. De Stammverwándten harrn dámáls

*) Flensburger Zeitung 1852 Nr. 49. Flere Prøver findes i Årgangene 1851 og 1852.

⁸ blæste. ⁹ opdagede det strax. ¹⁰ flux. — ¹ så.

nogg grote Rosinen in de Sack, denn dat fremde Volk leg nogg in Holsten un skoll passgeben, dat unse gude König uns nich to väl Frihet let un ok nich dat Herzogdohm inkorporaler. Nu hem de Holsteners äwer Luft krägen un sind wiss wat hen vergnögt, dat unse König nu wedder alleen an de Regerung kâmen is, un wi sind ok vergnögt, dat man uns nich mehr mit de Oesterrikers bang mâken kann. Annerdågs sâr min Nâber Rasmus to mi: nu hem wi dog Frä², de Prester hedd et all von de Kansel verlâsen. Ik antwoter: Nâber, Frä hem wi somin lang hadd, hedu, alleen de grote Potentâten un unse König hem sik man nich enigen konnt, wodännig³ dat ward'n skoll mit de Herzogdöhmer. Nu is de Kes denn klâr⁴ un wi stâen werder op denselwigen Punkt, wo wi somin all stund'n vör ver Jâhr, as de Opror utbrok. Tein dusend Minsken hem för nix un werder nix Leben un Gesundheit hengeben mōten; Strid un Unfrä is wesen twisken de ene Nâber un de anner, sogâr twisken Mann un Fru äwer dat Dânske un Dûtske. Dâto hem se uns de Geldbûdel⁵ utfegt un de Zech is nogg lang nich betâlt. Man mag wohl nå de Ogen gripen un wenen äwer so'n Wirthskâft. Wi lewern, de Deutsker håhl, in dat Angelske Land as en Gott in Frankrik, kregen immer mehr in de Mâlk to krōmen un smeten uns in de Bâst⁶ as de Kunhâhn⁷. Dat wer rein wat Fâliges mit all de Stât; unse Fruens wurn Madams un gingen in siden Kleider⁸ mit witte Strûmp, un meist jedwerder Bur har en Stâtswâg mit en Pâr Brunblâs'n vör, då sik ken Eddelmann bi to skâmen bruker, wenn wi to Kark fâhren oder to Brârup. Wer man to Stadt mit Korn oder Fettwâren, so kreg man en ganze Task voll preussiske Dâlers, un mânnig en⁹ skraper so väl tosâmen, dat he sin Pâseldâl¹⁰ dâmit utplâstern konn. Dâ skull'n wi vörnehme Angeliter op enmâl Sleswig-Holstener ward'n un mit Dûtskland Brōderskâft mâken,

² Fred. ³ hvordan. ⁴ nu er Sagen tilende. ⁵ Pengepungen. ⁶ Brystet. ⁷ kalkunsk Hane. ⁸ Silkeklæder. ⁹ mangan En. ¹⁰ Storstuegulv.

un de Dütsken wullen uns vör Lewde ¹¹ rein opäten mit Hut un Hår. Åwer wi hem nu Dult krågen ¹² un sehn, wat so'n Spitzbubenkrig to bedüden hedd: uns' Herrgott bewåhr uns dåvör un unse Kinner nå uns!

Nu reisen de Herren in de Regerung bald weg ut Flensburg. Skull He se nog mål to språken kriegen, so gröt ¹³ He vål Mål von mi un vertåll He se, dat unse Kinner all gut lesen können in de Börneven. Dat Dånске liggt von ole Tiden her in unse Natur, un wat hem de Skolmeisters en Noth hadd, uns dat dütske „sch“ bitobringen, wat wer dat en Zischken in de Skolen, man müss, de Racker slå! de Ohren toholen. Für dit Mål mag He et denn so hem!

Jochim Iwersen.

*) — — Annerdågs wer ik enmål verreist nå de Slikant un kem då in bi en Kröger ¹⁴, de unner de Opror en echte Schleswigholstener west wer. Wat leg då op de Disk? Kann He 't råden? ¹⁵ De Flensburger Zeitung. Hile Röring, sä'r ik, hedu, kannst Du achter op dat Itzehoer Wochenblatt nog de Flensburger Zeitung verknusen? ¹⁶ Dat is já en Ferskål as twisken Dag un Nacht. — Já nog, antwoter he mi, ik heff nu umstudert. Du hest wol ehr hört, dat En ers op 'n Prester studerer un dårnå to Afkåt, un dat sköl'n geråde jimmers de beste Afkåten worren sin. So geit et mi nu ok; ik studerer ers op 'n Schleswigholstener, un dat harr mi somin bald min beste Hals konnt kosten. Nu åwers heff ik all lang op 'n Dån studert un gå jedwerder Dag bi Herr Kastrop in de Skol. Dat is en fålige Mann — wat sammelt he alles tohop in sin Avisen, beides Hoch- un Plattdytsk, un wat he seggt, dat hedd jimmers Grund. — Na, sä'r ik, dat mag ik liden, Broder, Du bist dog vernünftg. Ik un Du un unses

*) Flensburger Zeitung 1852 Nr. 232.

¹¹ Kjærlighed. ¹² fået nok deraf. ¹³ hils. ¹⁴ Kromand. ¹⁵ gjætte. ¹⁶ i Spøg: knuse, døie.

Gliken können sik licht von so'n snutige¹⁷ Gäst, as de Stammverwandten, brüen¹⁸ låten: de hem já wiss op nix anners studert, as wodännig man en Revolution máken kann, de dumme Bur Sand in de Ogen streu'n un em dat Geld ut de Büdel locken. Áwers nu möten se dog inseh'n, dat dá nix ná komen kann, un skoll'n sik nich mehr thieren¹⁹, as wenn de „hochlöbliche Statthalterschaft“ nog op Gottorf set oder ersten Dags ehr Intog holen wurr. Doll geit et her in de Welt, un man kann bald för nix mehr inståen, áwer dáför dog, dat de Sleswigholsteners to unse Tids Lebens nich weder komen. — Gott bewár all un jeden dáför, sä'r de Kröger, un för all de dütske Bröders ut dat grote Váterland. Wat wer dat en Herrlichkeit — verståen kann man ehr Sprák nich, áwers bi alle dem wer dat en Lewde, besonnens bi dat sköne Geslecht; se harr'n sik for Röring vör Lewde bald enanner opråten mit Hut un Hår. Wi snackern dåröwer nog mehr, dá konn já en Bok von mákt ward'n, áwer dat passt nich in de Oeffentlichkeit. — — —

Dog Peter Nister²⁰ kommt all in de Ogen, un de skråben Skrift löpt mi in enanner. Gröt He väl Mål de guden Fründe in de Stadt von

Jochim Iwersen.

2. Angelpattydsk fra den nyere Tid.

Fra det midterste Angel (Satrup).

Jákob in de Nieby. *)

Bi en Prester in Angeln dener enmål en Knecht, mit Förnåmen nenner man em Jákob, sonst wet ik nich, wat he mehr heten hett. He leg nu enmål en Nacht in sin Bett, dá

*) Biernatzki Volksbuch 1849.

¹⁷ fiffge. ¹⁸ drille (bryde). ¹⁹ te sig. ²⁰ Ole Lukøie.

wurr he bi Nâmen ropen. He frog, wer då wer, âber he kreg ken Antwort. De annere Nacht ging et ebenso, då seggt he et denn to sin Herr; de Prester seggt, he sall opstâhn un sehn, wat dår is. As et nu de dritdde Nacht ock to em sprickt, steit he op un geit ut, då wer âber nicks to sehn, as en Bok leg dår, de de Dûbel selbst dår bröcht harr. Erst bruker he dat Bok in lange Tid nich, as he âber bi de Soldâten kem, fung he an, dat to bruken, un so bald he in't lesen harr, kunn he dohn wat he woll. Bi de Soldâten kunnen se em ock nich hebben, då kem he glick von to Hus. Då dref he nu ock vel dör un von alle Ecken un Kanten in de Welt kemen Lûde bi em, un wollen Râth hâlen för Hexen, Gespenster un Krankheiten, un immer wusst he Râth.

Då kem enmål en Mann un woll em spreken, as he eben in de Kark wer. De Mann, de allen in de Stuf wer, em wurr de Tid lang, he funn¹ då Jâkob sin Bok, dat he vergeten harr wegtoleggen un les² dârin. As he en beten läsen harr, kemen dår so vele Dûbels un Gespenster, dat se nich in et Hus sin kunnen. Dat marker³ Jâkob in de Kark, he kem Hals öber Kopp to Hus lopen, un as he de Gespenster nich so geswind wegmâhnt krigen kunn, so mischer he en Tonn Korn von twe Slag tosâmen, dat mussen se ut enanner söken, bet he se werrer tortügg läsen kreg.

En annermål besöchten en Pâr Frünnen em un he nödiger se, bi em Nacht to blieben, âber se wullen dat gâr nich. Se gingen denn af, se weren âber nich lang gâhn, so wurr et so düster, dat se nich Hand för Ogen sehn kunnen, då gingen se bister⁴ un wussten nich, wo se weren. Se gingen so lang, bet se gans möh⁵ weren un då leggern se sik dâhl⁶ wo se weren. As se nu slâpen harren, hören se wat rasseln, då menen se, dat se bi en Hus sind un dat de Derns to melken gâhn. As se sik âber umsehn, legen se ünner en Galgen, wor twe Gerippe op hungen. Då se nu noch, nich torecht

¹ fandt. ² læste. ³ mærkede. ⁴ vild. ⁵ trætte. ⁶ ned.

komen kunnen, gingen se so lang, bet se werrer torügg to Jákob kemen; de lacher se ut un sä'r, dat harr he se mákt, wil se nich blieben wolln.

En annermál wer dár En un woll em en fette Bock stehlen. As de Def⁷ en nu gut opláden harr un op de Hoffplatz kem, bunn⁸ Jákob em, dat he dár stáhn blieben musst mit de Bock op de Nack bet et Dag wer, dá nehm he em de Bock af un let de Kerl gáhn.

So kem dár ock enmál en Fru to em un frog em, ob he ehr nich seggen kunn, wo ehr Söhn wehr, se harr in lange Tid nichs von em hört un se wuss nich, ob he lebendig oder dodt wer. Já, seggt he, se mutt man en beten töben⁹, so will ik ehr et seggen. He geiht náh en annere Kámer, un dá durt et de Fru to lang, ehr he werrer kómmt, dá süht se in de Stuf, wo he wer ingáhn, dá liggt he as en Lik¹⁰. Dá ment se, dat Jákob dodt wer un seggt et to sin Fru; de seggt áber, se sall man ruhig sien, he wurr noch werrer komen. De Fru geiht dárnáh to Hus un nich lang dárnáh kómmt Jákob un seggt, dat ehr Söhn in en Kaffehus in Paris is, un bi enige Stunnen würr¹¹ he hier to Besök bi ehr komen, se soll man snell en beten tostellen¹², dat se em wat försetten kunn. De Fru glober nich wieder dárán, áber um de bestimmte Tid kummt de Söhn in von de Döhr, áber so vertummelt, dat he meist von Besinnung wer, denn de Dübel harr em so geswind herbröcht¹³.

Jákob dref noch sonst vel Ránke dör, de man nich all vertellen kann, dábi wer he ock gans rik. As sin Fru enmál dat Schot¹⁴ voll von Spetschedáhlers harr un dámit speler, sä'r he áber to ehr, eben so rik as se nu wer, eben so arm würr se náh sin Dod warrn. As sin Tid nu komen wer, de de Dübel em förut bestimmt harr, schot¹⁵ he sik selber dodt, un sin Fru wurr gans arm.

⁷ Tyven. ⁸ bandt. ⁹ töve. ¹⁰ Lig. ¹¹ vilde. ¹² gjøre Anstalt.
¹³ hidbragt. ¹⁴ Skjødet. ¹⁵ skjød.

Såtrupholm. *)

Såtrupholm hörer fröher, as en noch in Kraft wer, de König. Nu wer dá för vele Jähren en Mann un harr en pachtet, de nennern se de Ságer, un sin Fru de Ságerfru. Dat weren nu recht böse Lüde wesen un vörall wer de Fru en slimme En. Dámáls weren de mehrsten rund um de Hoff liefegen. Um nu de Háffüde¹ recht to plágen, mussten se von Såtrup bet náh de Brügg² (Ausackerbrügg) en Wall³ von Sten setten un selber de Sten dáto henschaffen; se kregen áber man de ene Sid farig⁴. Wenn de Männer mit ehr Fruen de ganze Dag op de Hoff arbeitdet harren un des Ábens gern to Hus wullen, so let de Ságerfru dör de Verwalter de Brügg optrecken, dat se nich wegkomen kunnen. De Fruen, de klene Kinner to Hus harren, fluchern⁵ denn de Verwalter, áber he lacher dávon un mener, ehr Flöken⁶ ging em woll vorbi. Von dá kem he náh Morkark, wo he eben so deer⁷, dá muss he gestáhn, dat ehr Flöken mehr Kraft harr; denn bi lebendige Lief gingen dá Máden in em, un ken Minsch kunn för Gestank bi em sien. Toletzt storf⁸ he.

Eben so slimm as de Ságerfru mit ehr Háffüde umging, eben so bös wer se bi de Densten. Se befohl enmál en von ehr Derns, se soll en Áf⁹ hoch báben¹⁰ ob en Kámer so hitt¹¹ máken, bett en roth wer, un et denn seggen. As en ru so wit wer, befohl se de Dern, ehr to folgen, ock nehm se en Bedenter mit. As se nu opkemen, musst de Bedenter en Kär¹² um de Áf un de Dern slán, dat se stief an de Áf to stáhn kem. Se achter¹³ op ehr Jammern un Wenen¹⁴ nich, se ging denn dáhl un let sik in en Kutsch to Kark fáhren. Ehr Bedenter sall dá to ehr seggt hebben: „Man

*) Biernatzki Volksbuch 1849.

¹ Hovfolkene. ² Bro. ³ Vold. ⁴ færdig. ⁵ bandede. ⁶ Banden. ⁷ gjorde. ⁸ døde. ⁹ Ovn. ¹⁰ oppe. ¹¹ hed. ¹² Kjede. ¹³ agtede. ¹⁴ Gråd.

wird dich auch an jenem Ort nicht sanft zu Wagen bringen. Ach nein, du musst mit Grausen forthin in den Abgrund springen.“ Bald nâh se wegfâhren weren, kem de Dern ehr Brûdigam¹⁵ un frog¹⁶ nâh ehr, âber ken kunn em seggen, wo se wer. As de Sâgerfru von Kark kem un he ehr frog, sâ'r se, dat he ehr folgen soll. Dâ se nu op kemen, steit se noch bi de Âf, âber all et Flesch is ehr von de ene Sid brennt. Dâ geit de Sâgerfru hen to ehr, sleit ehr bi de Kopp un seggt: „griest¹⁷ du Deubel noch?“

De Sâger sall ock enmâl nâh Sleswig un betâhlen Pacht fôr de Hoff, he fâhrer hen mit en Kutscher un en Bedenter. As he nu dat Geld afgeben har, so stohl he et op sin Fru ehr Befehl in de Nacht werder, un dat se ken Verdacht op em kriegen solln, blef he dâr en bet langer un let de Kutscher mit et Geld to Hus fâhren. Âber he wurr krank un storf ock dâ in Sleswig, he wurr denn dodt to Hus fâhren un begrâben. Âber nu kunn de Sâgerfru fôr em gâr ken Ruh hebb'n, he quâler¹⁸ ehr immer. En jeder kunn em sehn, âber he der sonst ken wat. Nich lang nâh sin Dod storf sin Fru ock un nu ging dat Spökeln¹⁹ erst recht los, denn nu gungen se beide, un ken Minsch kunn mehr fôr se op de Hoff sin. Dâ gingen de Lûde to en Prester, de soll se wegmâhnen. Dâ he nu mit se afgâhn woll, frog he de Lûde, ob se se nu sehn wollen; dâ weren se as en Pâr swarte Pudels to sehn. De beide Gespenster verlangern bi de Prester, ob se nich ünner de Trepp bi de Husdôhr blieben môchten, denn in et Hunnenhus, denn ünner de Brügg, âber he slog se alles af. As se nu ünnerwegs weren, smeten se em fôr²⁰, dat he enmâl bi en Bâcker en Studt²¹ stâhlen harr, dâr smet de Prester en Sössling fôr; denn, dat he enmâl harr dre Wetenwippen²² in en Koppel nâhmen; dâ let he ock en Sössling fôr fallen. Enmâl weren se em so neg²³ komen, dat se em dat Bok ut

¹⁵ Kjæreste. ¹⁶ spurgte. ¹⁷ griner. ¹⁸ plagede. ¹⁹ Spøgeriet. ²⁰ forekastede. ²¹ et Stykke Hvedebrød. ²² Hvedeax. ²³ nær.

de Hand slån harrn, dat musst he ock liggen låten. Endlich kem he mit se in de Kõsterwisch, wo se in en grote Ek henmáhnt wurren. Wenn dår nu Lüde in de Wisch²⁴ to arbeiten weren, un se hungen ehr Mattpåsen in de Ek, so legen se bald dårop rund um de Wisch streut, un för en hillige²⁵ Tid kunnen se se immer hulen²⁶ un schrien hören. De Lüde, de dår Kõh gáhn harren, mussten oppassen, dat se to rechte Tid to melken kemen, denn wenn de Sunn²⁷ man eben ünnergáhn wer, kunnen se de Kõh nich mehr finnen.

Náh ehr Dod kemen dår annere Lüde op de Hoff, bi de min Grossmutter dent hett. In de Kohstall har et noch immer spókt, dår harr bi de Nacht ken kunnt komen. Bald dårop wurr de Hoff spallert²⁸, un náh de Tid is dat Spökels wegbleben.

Angeln un de Angler. *)

Angeln liggt twischen de Sli un de Flensburger Wyk un geit náh't Westen bet to de Herrweg twischen Sleswig un Flensburg. Dat is hen gegen ver Mil lank un bret un meistto vertein Quadrátmil grot.

Dat Land is fruchtbar; hier un dår geit¹ wol en Sandstrek dáddör², áber de is denn doch man klen un small. Frilich is de Lehmgrund nich allerwegen like fett. Vel dávon is ole Holtland, un dat driggt³ wol in de erste Jáhren billig wat, áber náhher mutt et vel Düng hebben, wenn et

*) Firmenich, Germaniens Völkerstimmen. Berlin. 1ste Bind (uden Árstal; 2det Bind udkom 1846). Med Hensyn til Forståeligheden af den angelske Dialekt er det værdt at lægge Mærke til, at der her kun er anset fornødent at give en Oversættelse af 72 Ord, medens derimod Firmenich har forklaret 266 Ord, for at hans Landsmænd kunde forstå Stykket.

²⁴ Engen. ²⁵ hellig. ²⁶ hyle. ²⁷ Solen. ²⁸ separeret. — ¹ går.
² derigjennem. ³ bærer.

gude Korn bringen schall. De Osterkant is am fettsten, dá hebben se wunnerschöne Botter un Korn, un dárop leggen de Buren sik dår ok vör all. In de öbrige Del ward vel Junkveh⁴ trukken un náh Holsten un Mekelnburg verköfft, denn dat angelsche Veh is man klen un fritt nich vel, un giff doch gude Melk. Dat Land is meistto allerwegen eben; wenn et sik áber ok man en Stár en klene Bet hewt. so nennt man et gliks en Barg.

Angeln is fröher meist gans mit Holt bewussen wesen; in de letzte hunnert Jähr is schrecklich vel dávon uträdt⁵ word'n, doch kann man noch in velerwegen rund um sik Holt sehn. Dat meiste Holt hört de König to, doch hebben de Buren ok noch vel, dat steit unner Königliche Opsicht, áber wo se ankommen können, ráden se et gern ut, um Korn to seien⁶.

In ole Tiden is Angeln gans dânsch wesen un in de norer⁷ Del ward noch vel Dânsch spráken⁸. Gans vele Dörper hebben dânsche Námen un sind öft tosámensett mit „By“ un „Rup“, de in dat egentliche Dânsche noch hüppiger vörkomen un so vel as Dörp bedüden, tum Bispil: Brodersby, Ülsby, Sörup, Hürup.

In Angeln is de Öbergang von dat Düttsche in dat Dânsche. Süden von de Sli sprikkt ken Minsch dânsch un noren von de Flensburger Wyk sprikkt man ken Düttsch. In Angeln versteit man beide Spráken un de norer Hälfte kann ok beide Spráken spreken, utnámen⁹ en Del von de junge Lüde. Dâgegen sind in de süder Del man enige ole Lüde, de dânsch spreken können. De Stadt Flensburg is meistto gans düttsch, dá is man een dânsche Prester un gár ken dânsche Schol; de düttsche Stáde langen wider hen af náh't Noren, as de düttsche Dörper.

De düttsche Sprák bredet sik in Angeln immer mehr ut, un dat Dânsche ritterert náh Noren to. Kaspeln, wo vör

⁴ Ungkvæg. ⁵ ryddet. ⁶ så. ⁷ nordre. ⁸ talt. ⁹ undtagen.

föftig Jähr binâh luter Dânsch sprâken worr, sind nu meistto gans dütisch word'n, tum Bispil: Ûlsby, Sâtrup, Thumbby, Boel. De dütische Sprâk is nich alleen dôr de Hannel mit de Düt-schen, de is ok dôr Karken¹⁰ un Scholen, de alltohopen dütisch sind, öber dat Dânsche Herr word'n, dâdôr hett dat angelsche Dütisch vel hochdütische Wörer¹¹ in sik opnâmen. Op de Flensburger Kant ward dat Dütische noch wat dânsch utsprâken, se seggen dâr slank weg: dat Barch, dat Disk; ik heff to Skol wesen; min Strümpen sind fei¹² natt¹³; de Skâp¹⁴ gân in de Skoster¹⁵ sin Lûkk¹⁶; ik geit, ik steit, u. s. w., doch is dat man op de buterste Kant. In de öbrige Del von Angeln is âber ok vel Verschel op de Sprâk, knap twe Kaspeln sind to finnen, de nich in welke Wörer von enanner afwiken. Wenn dat hiere¹⁷ Kaspel seggt: „de bâberste“, so seggt dat dâre¹⁸: „de böberste“, un dat dridde: „de böbelste“. Wat hier schreben is, is Sâtrup-kaspelsch¹⁹ Dütisch, dat so wat in de Mirr is.

In de letzte Jâhren is hier ümbi in de Wochenblâder en râlige²⁰ Strid öber de dânsche un dütische Sprâk wesen, wo wit en jeder von de beiden gân schall. Âber de Angler hebben sik wenig dânáh kehrt, se sind in de wisse Meinung, dat man se mit to dat Dütische reket²¹, un so vel se sik ok sonst nok gefallen leten²², wenn se man ken Kosten dâvon hebben, so wurr et doch wol temlich unruhig ward'n, wenn hier de dânsche Sprâk infört ward'n scholl.

Dat „By“-Nâmen hebben ok vele Dörper op de süder Sid von de Sli, âber wenn man von Angeln öber de Sli kommt, so kann man't all glik sehen, dat dâr gans annere Minschen sind, denn dat Wâgenspor²³ is en halbe Fot wider, un de Hüser hebben ken Schosten. In Angeln is ken Kôsel²⁴ so klen, dat et nich en Schosten harr. De Sprâk is ok gans

¹⁰ Kirker. ¹¹ Ord. ¹² meget. ¹³ våd. ¹⁴ Fårene. ¹⁵ Skomager.
¹⁶ Mark. ¹⁷ dette. ¹⁸ hint. ¹⁹ fra Satrup Sogn. ²⁰ hæslig. ²¹ regner.
²² lode. ²³ Vognsport. ²⁴ Hytte.

anners op Gñntsid²⁵, se seggen dår: ik sùn, wi bñnt; dat drücken de Angler doch årig²⁶ wat finer un richtiger ut, se seggen: ik bin, wi sind. Un so is et in vele Delen.

De angelsche Derns²⁷ hebben ok doch nich so'n oltmodische Tüg an, as de Gñntsider; se hebben Geographi in de Schol lert un weten ok, wo Paris liggt. Ok låten se sik nich so misbruken, as de gñntsider Derns, dat se des Morns um de Klock ver opståen schollen, mit de Knechten to döschen²⁸. Un Forwark driben²⁹ können de Derns un Fruens in Angeln ok nich, as de Gñntsider un noch mehr de buten³⁰ in't Westen, de mit en Föder³¹ Torf to Stadt fåhren. Åber wenn et sonst man Dernsarbeiten sind, so können se wol süsseln un sannsen. — De Junkkerls sind so wat eben so as annerwegen, doch drinken un spelen se nich mehr so vel as frøher. Manns- un Fruenslñde, de d'r Arbeiten in't Feld un in de Stall hebben, gåen dåbi in Holtenschoh³², just so as de Jñtlånder. De Holstener, de dåbi immer Stebeln³³ anhebben, lachen darøber, åber dat is sominn nich so 'n ringe Mor³⁴; se hebben, wenn se dør de Dreck gåen, drøge³⁵ un warme Föt.

De Buren harren vør en tein bet twintig Jåhr ehr Part, åber nu hebben se fette Jåhren hatt, un dår is man gans enkelt En, de d'r mit sin Utgiften in Rñckstand is. Nu smiten se ehr ole Hñser dål³⁶ un buen³⁷ sik welke nien op, de Årt un Schick hebben. De Unnersched is all immer twischen de angelsche Hñser un de Hñser op Gñntsid un in Holsten wesen, dat de Angler ehr Hñser mehr før de Minschen as før dat Veh³⁸ buen, op Gñntsid un in Holsten åber hett dat Veh de meiste Platz von de Hñser. Besonders sind de Hñser dårin verscheden, dat de Holstener ehr Ingang von de Enn lank de grote Dål³⁹, twischen dat Veh dør hebben, un so beholen se gewøhnlich man tve ørdliche⁴⁰ Stuben in

²⁵ på den anden Side. ²⁶ artig; en hel Del. ²⁷ Piger. ²⁸ tærsk. ²⁹ kjøre Vogn. ³⁰ ude. ³¹ Læs. ³² Træsko. ³³ Støvler. ³⁴ Mode. ³⁵ tørre. ³⁶ ned. ³⁷ bygge. ³⁸ Kvæget. ³⁹ Lo. ⁴⁰ ordentlige.

de achterste Enn öber, un enige Kámern op de Sid von de Dál. Dágegen hebben de Angler ehr Ingang von de Sid von't Hus, dá geit also nich de grote Dál dat ganse Hus lank un nimmt de beste Platz för de Stuben weg. De Wáhnstuf (dat Stuf) un de Pesel⁴¹ liggen gern náh Süden. Blot dat Stuf un dat norer Stuf hebben Kachelábens, de Pesel nich. In de Pesel plegen de Koffern un Kisten to stáen, wenn nich justement en Berschupp⁴² is, sonst ward'n se uttransportert. In de letzte Jáhren fangen de Buren ok vel an, dat Wáhnhus för sik to buen, un Lo un Vehstall ok för sik.

Dat giff dre Slags Berschuppen: Hochtíd, Arwber⁴³ un Kinddöp. Bi disse Berschuppen sitten de Gäste in de Pesel, wo an dre Siden stöhl⁴⁴ is, so dat de Sid náh de Wáhnstuf ápen bliff. De middelste Platz, gewöhnlich för de Bakkleidör⁴⁵ is báberst, un dár sitten achter de Disch bi en Hochtíd Brut un Brüdigam mit ehr Bisitters, worop denn de nechsten Verwandten folgen un de Fremden, de am witsten her sind. Bi en Arwber sitten de nechsten Verwandten von dat Lik báben an, bi en Kinddöp de Vaders⁴⁶, un denn de nechsten Verwandten. Disse Rangornung mutt genau beobachtet ward'n, un wenn en twibelhafte Fall intritt, so will jeder de Beschedenste sin, un dat is denn ken Klenigkeit, de Lüde to Disch to krigen. De Scholmeister oder Köster, de de Gäste setten mutt, un de Wert⁴⁷ oder de Schaffer, de em dábi helpen, kreteln⁴⁸ sik öft en lange Tid mit de Gäste, wer von de beiden stridigen báben sitten schall. Bi dess fangen de Klümp⁴⁹ an to sinken un de Köksch⁵⁰ bi ehr Fürherd an to schellen. In so'n Noth ward denn mitünner en klene Bet Gewalt brukt.

To Vörsitt⁵¹, de báberste Platz gegenöver, sitten Prester un Köster oder Scholmeister. De Köster oder Scholmeister

⁴¹ Storstuen. ⁴² Gilde. ⁴³ Arveøl o: Begravelsesgilde. ⁴⁴ sat Stole til. ⁴⁵ Bagkammerdøren, form. feilt for Bakklov. ⁴⁶ Fadderne (Fadders). ⁴⁷ Værten. ⁴⁸ strides. ⁴⁹ Bollerne. ⁵⁰ Kokkepigen. ⁵¹ Forsæde.

mutt dat Eten op de Disch setten, woto he denn frilich Handlangers nug hett, un de Prester mutt dat bâberste Stück Flesch sniden; dat sind wichtige Ehrenämter. Wenn de Gäste âber to Disch sitten, so sitten se nich so bunt dör enanner, as de Lüde in de Stadt gewöhnlich don; de Mannslüde sitten langs de Disch op de Finstersid, de Fruenslüde sitten an de Disch, de langs de Binnerwand⁵² geit. Dat sücht ok vel ehrbarer ut, as wenn se bunte Reg⁵³ sitten. De Gerichte sind: Supp, brâden Höner, Rindflesch un Risgrütt mit Zwetschen to, dat mutt d'r wenigstens sin; öft giff et noch Winsupp, Brâden, kâkte Schink un so wat. Twischen de Gerichte steken denn de Mannslüde ehr Pip an, un de Fruenslüde gåen enmâl nâh de Kohlhoff⁵⁴, um sik de Ben en Bet to vertreden⁵⁵.

Wenn d'r mehr Gäste inlâden⁵⁶ sind, as in de Pesel sitten könen, so sitten de öbrigen in't Stuf, un wenn d'r noch nich Platz nug is, so möten se in de Lo sitten. Bi gans grote Hochtiden dröppt⁵⁷ et sik öft, dat welke Gäste sogâr in de Kostall sitten möten. Wenn de Wert dat ok vörut bereken kann, so schenert he sik doch nich, se intolâden, un de Nachbârn un Kutschers, de dâr gewöhnlich to sitten komen, trösten sik gewöhnlich dâmit, dat se seggen: et is enerlei, wo wi sitten, wenn wi man wat in't Fatt hebben.

Sonst reisen de Angler ok oft to Gastebott, dat het, wenn se bi annere Gelegenheiten enanner besöken. Dat geschicht âber gewöhnlich nich to Middag, sondern des Nähmedâgs, wenn de Weg nich allto lank is. Denn krigen se erst de Kaffe, un denn ward des Nähmedâgs um fif, sös oder söben eten. Disse Gesellschaften sind gewöhnlich nich grot.

De Angler mögen gern öft enmâl eten. Wenn en Bur en Daglöhner hett, so kriggt de des Morns, wenn he kommt, erst Botterbrot un Brannwin, en Stunn oder twe nâhher kriggt he Grütt to Frokost. Op de Vörmiddag kriggt he wedder

⁵² Indervæggen. ⁵³ Rad. ⁵⁴ Haven. ⁵⁵ røre Benene. ⁵⁶ indbudne
⁵⁷ træffer.

Brot un Brannwin to Vörmiddagsvesper, nähher kriggt he denn de Middagskost, meiste Tid Speck un Flesch. Des Nähmedägs kriggt he wedder Brot un Brannwin to Nähmedagsvesper, un des Äbens, wenn de Arbeit verbi is, kriggt he Grütt to Äbendkost; dämüt mutt he sik denn henhelpen to de annere Morn. Dat sind äbest ok jede Ebenlied⁵⁸ sös Mältiden.

De Angler sind nich ring lert, denn in Angeln is all vör vele Jähren mennige⁵⁹ gude Scholmeister wesen, un de Schol ward dár nich, as in annere Gegenden, de ganse Sommer utsett, wenn ok de grote Scholkinner des Sommers nich so fitig to Schol komen, as des Winters. Dá is wol knappst En in Angeln to finnen, de d'r sonst bi Verstand is, de nich lesen kann; schriben un reknen können se ok so wat all. Dá sind vel Buren, de de Avisen lesen, un dat Itzehoer Wochenblatt is so wat in de meiste Dörper. Se hebben mehr Verstand, as man globen⁶⁰ scholl, wenn man se toerst kennen lert, denn se seggen ehr Menung nich so lik to, as de Holstener, de öft groff sind. De Angler luren dat erst 'nmål af, mit wen se to don hebben, un wo de mit sin Snak hen will, mit de se spreken; un woto he dat wol bruken will, wat se em seggen; un ob he dat ok öbel nehmen kunn, wat se em seggen; un ob se ok Schár⁶¹ dávon hebben kunnen, wenn he dat to weten kreg, un wat noch sonst all to bedenken sin kann. Vör all so'n Bedenklichkeiten kriggt man denn öft von ehr wáhere Menung nich vel to weten. Op so'n Maner sind se vel klöker⁶², as de Holstener, un gans ehr Nachbárn náht Noren to áhnlich. Obglik se sik dábi öft en Bet verstellen möten, so kann man se doch nich so egentlich falsch nennen; se holen blot ehr Menung för ehr Egendom, worop sonst ken Minsch en Recht hett. Se will'n Annere nich wat wis máken, se will'n sik man selbst vörsehn. En, de d'r falsch oder en Windbüdel is, steit dáför ok in grote

⁵⁸ Døgn. ⁵⁹ mange. ⁶⁰ tro. ⁶¹ Skade (Schå'). ⁶² klogere.

Misskredit. Bi dat all is et doch öft en ärgerliche Krám, dat se mit ehr Hartensmenung, so to seggen, achter⁶³ 't Barg holen, wo 't gár nich nödig wer. Doch finnt man ok so 'n, de disse Fehler inseh'n, un sik dávon fri to máken söken.

Ádelige Höfe⁶⁴ sind in Angeln nich vel, dat meiste is Königlich. Mehrere grote Höfe sind de König tofullen, un in 't vörige Jährhunnert seperert word'n, ok is dámáls de Livegenschaft in gans Angeln ophewt word'n. Doch fölt de Angler sik noch nich so recht fri, as tum Bispil de Ditmarscher, denn dá is ken Friheit in Commünsáken. Nützlichkeit geit dárumb ok för de Angler öber Friheit, un wenn de König dat Land en friere Verfátung gew, de de Angler ok man en Pár Schilling mehr kosten dár, so würd'n se ring dámit to-freden sin.

Dá is man en Dörp in Angeln, wo Jährmark hollen ward, dat is Brárup. Brárupmark is um Jákobi, denn hebben de Buren dat Heu so wat in, un dat Korn is noch nich rip. Dat is en fálig lustige Mark. Dat ward hollen op en grote Koppel, de voll von Telten is, nich blot klene Telten, worin de Krámers un de Kokenbäckers to Mark stáen, dár sind ok grote Telten, worin man Sült itt un Win drinkt un danst. Op enige Milen umher mutt man doch to Brárup, denn dat kommt man enmál in 't Jähr. Wenn man nich eben in en Telt sitt, um wat to geneten⁶⁵, so spatzert man umher un kriggt so vel ole Bekannten to sehn, dat et rein en Schreck is. De Dingsdag reisen de Buren selbst un de Vörnehmigen hen, de Mirreweken⁶⁶ de Densten⁶⁷ un alle junge Lüde. Wenn se denn des Ábens to Hus reisen, un de Junkkerls noch wat op de Náht⁶⁸ hebben, so geit dat lebe Leben in jede Krog⁶⁹ wedder los, dá ward wedder danst un drunken. De Derns hebben op et Mark bi de Örgeln⁷⁰ en nië Led lert, dat ward denn ünnerwegs un náhher des Ábens op et Melkstár⁷¹ sun-

⁶³ bag. ⁶⁴ adelige Godser. ⁶⁵ nyde. ⁶⁶ om Onsdagen. ⁶⁷ Tjenestefolkene. ⁶⁸ i Lommen. ⁶⁹ Kro. ⁷⁰ Lirekasserne. ⁷¹ Malkepladsen.

gen, bet et wedder Brárup ward. Dat is en schrecklich nette Mark, un et wer sominn en Schann för en Bur, wenn he sin Densten nich Pere⁷² un Wág geben woll, to Brárup to fáhren.

I de følgende Sprogprøver fra Tumby og Strukstrup, hvor Forf. selv har kunnet bestemme Skrivemåden, har han forsøgt at give den det Danske så nær stående angelplattydske Dialekt et mere dansk Præg. Til den Ende ere Konsonanterne c, q, v (vau), w og x forkastede, da c er enten k eller s, qu ikke forskjælligt fra kv, v ganske det Samme som f, w erstattes ved v, og x helst må omskrives med ks, for ikke at blive anset og gjælde for en enkelt Konsonant. Derimod har det ikke kunnet undgås at beholde sch og i enkelte Tilfælde ch.

Skulde Nogen finde dette overflødigt eller vel endog unaturligt og søgt, da må Forf. bemærke, at Ritter i sin meklenborgske Grammatik og de i samme leverede Sprogprøver — naturligvis med Bibeholdelse af w — netop har anvendt denne Skrivemåde, hvilket har givet Anledning til at forsøge det Samme med det Angelplattydske, hvortil denne Dialekts Oprindelse endnu i høiere Grad måtte opfordre.

Fra Tumby. *)

En Mand har tve Sæns. Un de j yngste fon se sæ to de Fatter: Fatter, gif mi de Del fon dat Egendom, vat mi tokommt. Un he deler dat Gud tvischen se. Un nig fæle Dåg¹ dånå sammler de j yngste Søn all dat Sinige tosåmen

*) Mundtligt.

⁷² Heste. — ¹ Pluralformen af Dagg, Dag. Dog bruges også i Singularis Dåg i Udtrykkene: vondåg, idag, hyt to Dågs, nutildags.

un trukk ut dat Land to en Land vit veg un fersvenner dår sin Gud in en ruglose Læven. As he áver alles vertært har, vat he beset, kem en grote Hungersnot in datsylvige Land, un he fung an un le' Mangel. Un he gung hen un hel sik to en fon de Børgers dår in dat Land, un he schikker em ut op sin Akker, um Svin to våren. Un he begerer sin Buk mit Drank to fyllen, vat de Svin freten, un Kener gev em vat. Då gung he in sik selbst un sæ: vorfæl Dagglønens bi min Fatter hebben øverflødig Brod, áver ik komm um før Hunger. Ik will opstån un to min Fatter gân un to em seggen: Fatter, ik heff synnigt før de Himmel un før di, un bin nig længer vert, din Søn to heten; måk mi to en von din Dagglønens. Un he stunn op un kem to sin Fatter. As he áver nogg vit veg ver, seg em sin Fatter, un dat jammerer em innerlig un he lep hen to em un fel em um de Hals un kysser em. Áver de Søn sæ to em: Fatter, ik heff synnigt før de Himmel un før di un bin nig længer vert din Søn to heten. Áver de Fatter sæ to sin Deners: bringt dat beste Kled herfer, trækkt em et an un gævt em en Ring op de Hand un Scho an de Føt, un hålt dat fette Kalf her un slagtet et, un låt us æten un lustig sin. Denn de hiere min Søn ver dod un hett verre lebennig blæven, un ver foloren un is funnen vurren. Un se fungen an, lustig to sin.

Et finsk Folkedigt. *)

Un schull min Levste kámen,
 Hartlevsten min sik blikken låten,
 Gliks kysser ik em op sin Mund,
 Un venn en rod fon Volksblod ver.
 Un fáten¹ vull ik gau sin Hand,

*) Oversat. Smlgn. Berlingske Tidende 1855. Nr. 116.

¹ gribe.

Venn alle Finger Snáken² ver'n.
 Ach, har de Vind dog man Ferstand,
 Un frische Fröjársluft en Sprák,
 Se bröggten³ Bott⁴ hen un torygg⁵
 Un dusend Gröten⁶ nog bito⁷,
 De trennten Levsten to ferenen.
 Ehr vull dat Lækkerste ik misten,
 Ehr Brá'en⁸ fon de Probst sin Disch,
 As ik min Frynd ferlátén do,
 De ik fon Sommer friet heff,
 De mi des Vinters togedán⁹.

Folke- og Bernerim.

*) Nu dágt et agter Dytteböhl,
 Nu bell'n de Kappler Hunn':
 Stát op, Strustrupper**) Herreslyd¹,
 Un vært ju², venn ji könt.
 Böler Fálbiters³, kámet mi her
 Mit Fálflesch in ju Mund!

Bim, bam, beier!
 De Köster magg ken Eier.
 Vat magg he denn?
 Spekk in de Pann:
 Dat is regt en Lækkermand.

*) Lævning af en angelsk Smædevise. Müllenhoff S. 92, hvor Anledningen til samme angives. De følgende ved mundtlig Meddelelse.

**) Således udtales Navnet på Stedet og må vist også skrives således, da det sikkert nok er en Forkortning af Strugsdrup.

² Snoge. ³ bragte. ⁴ Bud. ⁵ tilbage. ⁶ Hilsner. ⁷ dertil. ⁸ Steg.
⁹ huld. — ¹ Herrer el. Herremænd. ² værger Eder. ³ Følbidere.

Vo du nig bist,
 Herr Organist!
 Då svigen alle Flöiten.

Bakke, bakke Koken,⁴
 De Bækker hett dat ropen.
 Ver vill gude Koken bakken,
 De mutt hebben söven Såken:
 Eier un Sält⁵,
 Båtter un Smålt⁶,
 Mælk un Mel:
 Safrån måkt de Koken gæl⁷:
 Hog⁸ op in 'e Bakkáv'n!

Sláp, Kindken, sláp!
 Då butten steit en Scháp.
 Ik veg di mit min Holtenscho:
 Sláp un mák din Ogen to!

Hott, hott to Mölen,
 Hans op dat Fölen,
 Peter op de bunte Ko —
 Riden se beide to Mölen to.

Årebår⁹ ester, *)
 Bring mi en lytje Svester!
 Årebår, oder
 Bring mi en lytje Broder!

Is de Bur nig en Dusendschelm,
 Vill en Dans för en Sössling hebb'n!
 Se, vo he hinkt,
 Un se, vo he springt,
 Se, vo de Bur um en Sössling dingt.

*) I a. Dial. to Neste.

⁴ Kager. ⁵ Salt. ⁶ Fidt. ⁷ gul. ⁸ høit. ⁹ Stork.

Bokk, Bokk, stöt mi nig!
 Håvergrytt magg ik nig,
 Bokvetengrytt krig ik nig.
 Bokk, Bokk, stöt mi nig!

Vi, vi, vi!
 Du schast slåpen bi mi.
 Ne, vi villen dat anners måken:
 Greten schall bi Mutter slåpen!
 Vi, vi, vi!

Videvidevitt, min Mand is kâmen,
 Videvidevitt, vat hett he mit?
 Videvidevitt, en Sakk full Plommen,
 Videvidevitt, de sind gud mit.

To Bett, to Bett,
 Ver en Levste hett!
 Ver ken hett,
 Geit ok to Bett.

Söven Æl¹⁰ Bâttermælk
 Un söven Æl Klymp.¹¹
 Un venn de Scho ferslæten¹² sind,
 So dans ik op de Strymp.

Gâder.

De Köster un sin Söster,
 De Prester un sin Fru,
 De gingen över en Hei¹
 Un funnen en Fågelnest mit fer Eier.
 Jeder nem en, un dog blev en ligger.

¹⁰ Alen. ¹¹ Boller. ¹² slide op. — ¹ Hede.

Ruge, ruge, rip!
 Gæl is de Pip,
 Svatt is de Sakk:
 Rå' mál, vat is dat?

Buten² blank un binnan blank,
 Un dog is Flesch un Blod dâmanck.³

Ordsprog og Mundhæld.*)

Gude Rå is dyr.
 En gude Rå is bæder as en Slagg bi de Oren.
 Man mutt de Bom bögen¹ vil² en jung is.
 Ole Bökk³ hebben stive Horn.
 Dat's nig gud un leren ole Hunnen bellen.
 Ven de Ko tohört, nimmt en bi de Svans⁴.
 De Kol, vorin man spytt't, schall man oft selbst utäten.
 Ver Annern en Grov gråvt, fallt oft selbst drin.
 Fæle Hunnen sind de Hås sin Dod.
 Fæle Svin måken de Drank dynn.
 En gebrannt Kind schyet dat Fyr.
 De Hund, de man dröppt⁵, de pippt.
 Då is ken Hund un löppt⁶ söven Jår doll⁷.
 Vo de Vall am niedrigsten is, då geit man över.
 Man mutt dat Isen smeden, venn et varm is.
 Venn dat Kind versåpen⁸ is, smitt man de Sod⁹ to.
 Ver gud smert, de fört¹⁰ ok gud.
 Venn de Katt ut is, so spælen de Mys op 'e Bank.
 Venn de Mus satt is, so is dat Mel besch.

*) Mundtligt. Smlgn. Hagerup Bemærkninger om Sprogforholdene i Angel, samt nogle Sprogprøver. Kjøbenhavn 1855.

² udvendig. ³ derimellen. — ¹ bøie. ² medens. ³ Bukke. ⁴ Halen.
⁵ træffer. ⁶ løber. ⁷ gal. ⁸ druknet. ⁹ Brønden. ¹⁰ kjerer.

Gud Gåen is bæder as slegt Fören.
 En Svölk¹¹ mákt ken Sommer.
 Man schall hulen mit de Hunnen, vobi man is.
 En gude Vort finn't en gude Stæ.
 Venn de Krypp ler is, so slåen sik de Pere.
 Nye Bessems¹² fegen gud.
 Man kann fon en Oss nig mer ferlangen as en gude Stykk
 Flesch.

De Mor'nmand gevinnt.
 Dat stillste Váter hett öft sin depste¹³ Grund.
 Klene Mys hebben ok Oren.
 Hogmüt kommt för de Fall.
 Jede Land hett sin Sitten.
 De Kukuk röppt¹⁴ sin egen Námen.
 So as man in de Vald röppt, kriggt man ok Antvort.
 En vitte Pert schall fæl Streu hebben.
 Klene Kinner un ole Lyd kriggt man de Vårheit fon to veten.
 Ver gud sitt, lett sin Rykken¹⁵.
 Digt bi schytt¹⁶ man Hásen.
 Man kann de Lyd nig næger sehen as to de Tæn¹⁷.
 Dat's nig gud un lenen¹⁸ En en Sâdel, venn se All riden villen.
 Dat's nig all Gold, vat glænst.
 De kloke Höner leggen ok in de Netteln¹⁹.
 Dat kommt nig an op en Vyrst in de Slagttid.
 Vi sind nig an enanner kopulert.
 Dat's nig gud un krigen fæle Köppe unner en Hot.
 Då is en grote Unnersched tvischen König Sålomo un Jörgen
 Hotmåker.
 En kole Mai givvt en varme Schyn²⁰.
 De Ko mutt man dör de Hals mælken.
 Dat is Schöffel²¹ as Stöl²².

¹¹ Svale. ¹² Koste. ¹³ dybeste. ¹⁴ råber. ¹⁵ lader være at flytte sig. ¹⁶ skyder. ¹⁷ Tænderne. ¹⁸ låne. ¹⁹ Nælderne. ²⁰ Lade. ²¹ Skovl.
²² Skaft.

Dat glitt veg bi em as Gottes Vort in en Student.
 Dat is man en korte Værmde, in de Byks²³ to p.....
 Jeder fegt för sin Dör.
 He målt nig ohne Väter.
 Dat nytst eben so fæl, as venn man Väter op en Gos²⁴ sleit.
 He hett de Pitsch²⁵ in 'e regte Hand.
 He lett fif gråd sin.
 He is nig de Vegg, de man ment.
 He frågt de Vegg, de he regt gud vet.
 He hett en Håsenfell för de Mås.
 He sleit immer an de grote Klokk.
 He geit tvischen öllm un fif.
 Gott help!
 Gott bæder!
 Kleder måken Lyd.
 Ver mit de Höner to Bett geit un steit op mit de Svin, kann
 utslåpen krigen.
 Dat ver en Övertogg²⁶, sæ de Foss²⁷, då trukk man em dat
 Fell över de Oren.
 He smitt mit de Vyrst nå de Schink.
 Venn et regent för de Prester, so dryppt et för de Köster.
 Vard en Dör tomåkt, so geit en anner en vedder åpen.
 He hett agttein Handvarken un nægentein Unglykken.
 Vat de Bur nig kennt, dat fritt he nig.
 En blinne Hön finn't ok en Körn.
 Geduld övervinn't Svinsbråden.
 Då is vanig Völl un fæl Geschrei, sæ de Dyvel, as he Svin
 klipper.
 He geit immer um de Bri herum.
 Egenlobb stinkt.
 Dat is bæder un hebben en Fågel in de Hand as tein op
 et Dakk.²⁸
 En mågere Ferdragg²⁹ is bæder as en fette Proses.

²³ Bukserne. ²⁴ Gås. ²⁵ Pidsken. ²⁶ Övergang. ²⁷ Ræven. ²⁸ Taget. ²⁹ Forlig.

Vat en gude Hund is, kommt vedder.
 He vet et utvendig eben as de Hån.
 Unkrud fergeit nig.
 Ver 't lang hett, lett et lang hangen.
 Gott ferlett ken Dytcher nig.
 Nu dågt et to Dytteböl.
 De Dyvel hål Maidagg, de kommt man enmål in 't Jår.
 Nå Regen folgt Sonnenschin.
 Krömen³⁰ sind ok Brod.
 Rom is nig bu't op en Dagg.
 In Dystern³¹ sind alle Katten grau.
 De Bom fallt nig fon de erste Hau³².
 De Appel fallt nig vit von de Bom.
 Dat Kind mutt erst krupen³³, eh' et gån kann.
 Dat is Unregt un gæven Bækkerkinner Stutten³⁴.
 Ver erst to Møl kommt, kriggt erst målen.
 De Sten, de man nig drægen kann, lett man liggen.
 Man döv³⁵ nig eher bakken, as venn man Mel hett.
 Hvis Brod ik æt, dessen Led³⁶ ik sing.
 Venn en Hund hult, so hulen se alle.
 Gevonheit is de tvede Natur.
 Dör Schåden vard man klok, åver sælten rik.
 De Lust drivvt dat Vark.
 De en Schilling nig spårt, kriggt nimmer en Dåler.
 De Hæler is eben so gud as de Stæler.
 Moses hett ken Balken unner dat Is leggt.
 De ene Krei³⁷ hakkt nig de annere de Ogen ut.
 De Foss bitt ok tælte Gös.
 Nimm nig de Hot³⁸ af, för du de Mann syggst.³⁹
 Ver sik nig satt itt, slikkt sik ok nig satt.
 Tve har'e⁴⁰ Sten målen nig gud tosåmen.
 Ver Å seggt hett, mutt ok B seggen.

³⁰ Krummer. ³¹ Mørke. ³² Hug. ³³ krybe. ³⁴ Hvedebrød. ³⁵ må.
³⁶ Visc. ³⁷ Krage. ³⁸ Hatten. ³⁹ ser. ⁴⁰ hårde.

En svarte Ko givvt ok vitte Mælk.
 Då vard ken Meister geboren.
 Nåher sind vi Alle klok.
 De Krukk geit so lange to Våter, bit en brikk.
 Gedanken sind tollfri.
 Hunger is de beste Kokk.
 Ole Levde rostet nig.
 Morgenstund hett Gold in 'e Mund.
 Inbiling is slimmer as Pestilens.
 Fæle Köppe, fæle Sinn.
 Dat ging op, as op de Snider sin Bassel, då eten se dat Kind.
 Not brikk Isen.
 De sind sur, sæ de Foss um de Vindruven, då konn he se
 nig krigen.
 Dat komnt verre, sæ de Mand, då gev he sin Svin Spekk.
 Vat deit de Dytscher nig för Geld, sæ de Bur, då seg he en
 Åp⁴¹ dansen.
 So as man sik bettet, liggt man.
 Dat is nig gud un gåben gegen de hitte⁴² Bakkáv'n.
 De to frö singt um Morg'nen, komnt to venen eh' et Åbend vard.
 Ver niks vågt, ok niks vinnt.
 Mit grote Herrn is nig gud Kirschen æten.

Fra Strukstrup.

Folkerim.

Hans set in 'e Schossten un fikker sin Scho,
 Då kem en klen Der'n¹ un srok em flittig to:
 Hans, vi'st² du frien, so fri du mit mi,
 Ik heff en blanke Dåler, de vill ik gæven di!

Anna Susanna, stå op un böt Fyr!³

Ach ne, min leve Mutter, dat Holt is so dyr!

⁴¹ Abe. ⁴² hede. — ¹ Fige. ² for vilst. ³ gjør Ild på.

Anna Susanna, schast hebben en Mand!
 Ach, min leve Mutter, dat geit ok vol an. *)

Ik seg de Vindmöl flegen,
 De Möller agter an⁴.
 Ik leg un slep un seg dat an:
 Nu hör mál, wat ik legen⁵ kann!

Fastelábend, hækkel, pækkel!
 Söven Kyken⁶ beten sik,
 Klene un ok grote,
 Nakkte un nig blote.
 Min dat ver dá mitten mank,
 Dat bet all de annere krank.
 Fru, gå ná 't Rekk⁷
 Un sni en Stykk Spekk,
 Sni gud rum⁸,
 Sni di nig in 'e Dum⁹;
 Kratz et över mit de Kamm
 Un segg, de Katt hett et dán.
 De Katt is belágen¹⁰,
 De Mand is bedrágen,
 Då is en Stykk Spekk ut de Schossten flágen¹¹
 Un is uns in en Korv indrágen¹²,
 Adyss!

De Læver fon en Kapun.
 Min Mand hett op 'e Dagg föftelei¹³ Lun¹⁴.
 So vie de Lun em steit,
 Bin ik ok mit föftelei Knyppelel bereit.

*) Istædetfor det sidste Vers findes i a. Dial. 3 andre.

⁴ bagefter. ⁵ lyve. ⁶ Kyllinger. ⁷ Hylden. ⁸ rummeligt 3: stort.
⁹ Tommelfingeren. ¹⁰ læiet på. ¹¹ fløiet. ¹² båret ind. ¹³ fem Slags.
¹⁴ Luner, Sind.

Mit eken¹⁵ un mit böken¹⁶
 Do ik et erst mål fosöken;
 Mit Hasseln un mit Hækdorn¹⁷
 Slå ik em klipp klapp an 'e Or'n,
 Un vill he sik dann nog nig schikken,
 So nimm ik min Spinnvokken¹⁸
 Un slå em dámit op 'et Lif,
 Dat he schri't: min hartensleve Vif!
 Gern vill ik don ná din Vill'n
 Un all din böse Ádern¹⁹ still'n.

Det för dat!

Venn 't frert²⁰, is 't glatt,
 Venn 't sni't²¹, is 't vitt,
 Venn 't daut²², is 't grön:
 So sind alle Jumfern schön.

Hans vull ná de Jumfern gån,
 Då blev he bi en Der'n stån.
 „Hör, vi'st du mi nig beschæmen,
 Vull ik di vol to en Fru nemen.“
 Ach, Bur!
 Fæl to sur,
 Fæl to dumm,
 De Fingern ståen di fæl to krumm,
 De Næs steit di in en Håken²³,
 Vie vunnerlich bist du beschåpen²⁴,
 Unmöglich kann ik en Nagt bi di slåpen.

Ik un du, un du un ik
 Vi ferståen de Rummel:

¹⁵ egetræs. ¹⁶ bøgetræs. ¹⁷ Hvidtjørn. ¹⁸ Rokkehoved. ¹⁹ Árer o:
 Sind. ²⁰ fryser. ²¹ sner. ²² teer. ²³ i en Krog o: kroget. ²⁴ beskaffen.

Hebb'n vi nig en lange Pip,
So hebb'n vi dog en Stummel.²⁵

Bernerim.

Hopp, hopp, Håvermand!
Trækk din Fatters Stæveln¹ an,
So rittst² du as en Edelman.
Nimm din Fatters beste Perd,
So bist du hunnert Dâler vert.
Nimm din Fatters beste Ko,
So kriggst du hunnert Dâler to —
eller: Rittst du op dat ringste Pert,
So bist du man dre Sössling vert.

Regen, Regen, rusch!
De Kõ de gåen to Busch.
Lât de Regen övergân,
Dat de Kõ tum Tun³ utgân.
Lât de Synn⁴ verrekâm'n.
Synn, Synn, komm verr'r
Mit din gæle Ferr'r,⁵
Mit din gæle Strâl
Beschin uns alltomål.

Eia, poleia! vat russelt⁶ in 't Stro?
Dat sind de klen Mysken, de hebb'n går ken Scho;
De Schoster hett Lærr'r,⁷ ken Lesten⁸ dâto:
So krigen de klen Mys ok verre ken Scho.

Ele mele!
Sukkersele,
Königskind,
Golden Ring.

²⁵ Stump. — ¹ Støvler. ² rider. ³ Gjærdet. ⁴ Solen. ⁵ Fjer. ⁶ rasler.
⁷ Læder. ⁸ Læst.

Du schast læren
 Bokstaferen —
 Vis, vas, vekk!

Årebår Langben,
 Hest du nig min Fatter hangen sen?
 Já, já! Vo denn?
 In 'e Mølenstrát.^o
 Vat deit he dár?
 He kæmmt sin Hår.
 Vat schall dat Hår?
 Fruen hebb'n.
 Vat schöl'n de Fruen?
 Betten måken.
 Vat schöl'n de Betten?
 Herren in slápen.
 Vat shöl'n de Herren?
 Kõ kopen.
 Vat schöl'n de Kõ?
 Mælk gæven.
 Vat schall de Mælk?
 Katten slappen.
 Vat schöl'n de Katten?
 Mys fangen.
 Vat schöl'n de Mys?
 In 'e Schossten hangen.

Dá ver en lytje Væverjung, hopp, hopp, hopp!
 He vust nig, vat he æten schull, supp, supp, supp!
 Mælk un Stutt un Bätterbrod —
 Slá de klene Væver dod!
 Å ne, lát em læven,
 He kann so schön væven.

^o Møllegaden.

He set sik op sin Vævertau¹⁰, tau, tau, tau!
 He nem sin Bøst un Spol to Hand, gau, gau, gau!
 He let de Spolen scheten,
 Dat schull em nig ferdreten¹¹.
 De Meister kem un sæ dâfon,
 Dat ver ken eben Drât¹²:
 Di schall dog de Kukuk hålen,
 Du schast mi dat Linnen betâlen.

Ele, mele, miken, mæken!
 Har ik en Mest¹³, ik vull di stæken.
 Har ik en Stokk, ik vull di slân,
 Du schust nig fon dat Stæ opstân.

Sâg¹⁴, sâg
 Alle Dâg,
 Spekk in 'e Mâg¹⁵,
 So geit de Sâg.
 Dre Schilling op de Dagg —
 Sâgen vi mer,
 So krigen vi mer.
 Rusch, rasch dôr de Knast,
 All dat Geld in unse Tasch.

' Dâ ver en Mand,
 De klapper op de Kann,
 De Kann fung an to gân:
 Dâ blev de Mand still stân.

Hopp, hopp, Hâvermand!
 Ik truck min Fatters Stæveln an
 Un re dâmit nå Amsterdamm,

¹⁰ Væverstol. ¹¹ angre. ¹² Tråd. ¹³ Kniv. ¹⁴ sav. ¹⁵ Maven —
 Smlgn. de to danske Rim: „skære Sav om en Dag“ og „skære Sav,
 otte Skilling om en Dag.“

Fon Amsterdamm nå Spánien,
 Fon Spánien nå Áránien.
 Un as ik in Áránien kem,
 Då schull ik min Fervunrung *sen*.
 De Flaggermus
 De feger 't Hus,
 Dat Svin drog dat Scharn ut,
 De Heister¹⁶ mit de lange Svans
 De gev de Brut de Erendans,
 Un agter de Schyn
 Då döschern¹⁷ dre Kapun,
 Då döschern se gud Håverkaff¹⁸,
 Se bruer'n¹⁹ då gud Ber²⁰ af.
 Dat Ber fung an to susen
 Un lep nå Kellinghusen;
 De Heister op dat Nest
 Fersop²¹ in dat Gest²²;
 De Krei op de Tun
 Fersop in dat Schum²³,
 De Kælver in de Stall
 De lepen överall.

Miskatt, mau!

Varum bist du so grau?

Ik bin so grau un bin so svatt —

Dárum het ik de Miskatt.

Eller:

Ik bin so grau, ik bin so gris²⁴,

Dat mákt, ik lop um bi de Mys.

Klene, klene Tippehön,

Vat mákst du in min Hoff?

¹⁶ Skaden. ¹⁷ tærskede. ¹⁸ Havreavner. ¹⁹ bryggede. ²⁰ Øl.
²¹ druknede. ²² Gjæret. ²³ Skummet. ²⁴ grå.

Du plökkst mi all min Blomen af,
 Du mákst mi dat to groff.
 Fatter kommt to schellen,²⁵
 Mutter kommt so slán:
 Ik segg di, klene Tippehön!
 Lát du de Blomen stán.

Au, mau,
 Kattenklau,
 Svinsföt
 De smekken söt.

Hör, Kindken, hör!
 Ver kloppt då för de Dör?
 De Mand, de mit de Kyl²⁶ umgeit
 Un all de böse Kinner sleit.
 Hör, Kindken, hör!
 Ver kloppt då för de Dör?

Ik vull min Ko mál Háver gæven,
 Ik gev en all to fæl.
 Ik sætter mi op de Schranken (?)
 Un reiser nå Franken.
 As ik in Franken kem, då ver ken anner to Hus
 As de klene Klukkhön un de klene Mus.
 De Klukkhön de feger ut, dat Svin dat drog dat Scharn ut;
 De Flegen²⁷ de schullen mælken; de Bremsen op de Kö,
 De Kælver op de Stall
 De lepen överall.
 Då kem en lytje Spre²⁸ un vull dat Spill²⁹ ansen,
 De full mit de Næs in de Rönnssten.*)

*) Smlgn. ovenfor: Hopp, hopp, Hävermand o. s. v.

²⁵ skjænde. ²⁶ Kølle. ²⁷ Fluerne. ²⁸ Stær. ²⁹ Legen.

Hans, min Søn,
 Stig op to Bön³⁰
 Un hål mi en Bund Stro
 To de ole Ko.
 De Ko de schall mi Mælk gæv'n,
 De Mælk vill ik de Bækker gæv'n,
 De Bækker schall mi Stutten gæv'n,
 De Stutten vill ik de Hund gæv'n,
 De Hund de schall mi Håsen fangen,
 De Håsen vill ik in de Schossten hangen,
 De Håsen vill ik verkopen,
 Dat Geld vill ik versupen.³¹

Gundagg,³² gundagg, gundillen dei!
 Nu kâm ik nå min Påschei.
 Dat ene ver vitt,
 Dat ann're ver svatt,
 Dat drydde ver en Ei,
 Dat ferte ver entvei,
 Dat föfte ver en Påschei.

Fon ole Peter Nællen
 Vill ik ju vat fotællen.
 He har en ole Ko,
 De Ko de kreg en Kalf:
 Nu is min Fotællen half;
 Dat Kalf dat har en vitte Snutt:
 Nu is min Fotællen gans ut.

De Kukuk un de Nagtigall
 De dansern beid in en Sål,
 Då kem en klene Sprelen³³,
 De vull so gern dat Dansen sen.

³⁰ Loftet. ³¹ drikke op. ³² goddag. ³³ skal formodentlig være
 Diminutiv af Spre, lille Stær.

De Kukuk nem en grote Sten
 Un smet dat Sprelen an de Ben.
 O ve, min Ben, o ve, min Ben!
 So schreg dat arme Sprelen;
 Har ik dog man to Hus blæven,
 So har ik ken Schâden læden.

Bakke, bakke Kôken,³⁴
 Honnig smekt so sôten;
 Beide Hânne sind so small,
 As de Kôken væsen schall:
 Schuv³⁵ in 'e Bakkâv'n!

Gâder.

Tveben set op Dreben unner Ferben. Ferben slog
 Tveben an 't Ben. Dâ nem Tveben Dreben un slog dâ-
 mit Ferben.

Ik vet en Ding in Árâniën,
 Dat is nig to finnen in Spâniën;
 Un venn dat is to finnen in Polen,
 So magg mi de Kukuk hålen.

Höger as en Hus,
 Klener as en Mus,
 Un kann dog nig in fon de Karkdör kåmen.

Dâ ging en lytje Hund över de Akker,
 De ver so vikker, so vakker.
 Ik segg di dat Nâmen lik in de Mund:
 Vo het de Hund.

³⁴ en usædvanlig Form af Kok, måske Småkager. ³⁵ skyd.

Fra Bøl. *)

En Mann har twe Söns. Un de jüingste von se sä to de Fatter: Fatter, gif mi de Del von et Vermögen, de mi tofallt. Un he deler se dat Gut. Un nich vehl Däg dänäh sammler de jüingste Sön all wat he har tosámen un trok ná en fremde Land wit weg un verkehm dá sin Gut in en ruglose Leband. Áwer als he vertáhrt har all wat he har, wurr dá en grote Hungersnoth in et sölbige Land un he begünner un le Mangel. Un he ging hen un hel sik to en von de Börgers dá in et Land, un de schicker em ut op sin Land, de Swin to wáhren. Un he har sik gern holpen mit Masch, wat de Swin eten, áwer dá wár Ken un gew em wat. Áwer he ging in sik selbst un sä: worvehl Däglöhners bi min Fatter hem riklig Brot, áwer ik mott hungerstarben. Ik will opstáhn un to min Fatter gáhn un to em seggen: Fatter, ik heff mi versehn gegen de Himmel un gegen di. Un bin nich mehr werth un heten din Sön; mák mi to en von din Däglöhners. Un he stunn op un kehm to sin Fatter. Áwer als he noch wit weg wár, seg sin Fatter em un et verdrot em hartlich, un he leb hen un foll em öm de Hals un küsser em. Áwer de Sön sä to em: Fatter, ik heff mi versehn gegen de Himmel un gegen di un bin nich mehr werth, un heten din Sön. Áwer de Fatter sä to sin Lüde: bringt de beste Kleder her un trákt em se an, un gáwt em en Rink op de Hand un Scho op de Föt. Un hált dat fette Kalf her un slachtet dat, un lát uns áten un lustig sin. Denn de hire min Sön wár dot un is wede lebendig worrn, he wár verlorn un is funn'n. Un se fungen an un wár'n lustig.

Fra det vestlige Angel (Havetoft-Löit).

Un he sä: En Mensch har twe Söhns; un de Jüingste von se sä to de Vatter: Gif mi, Vatter, de Dehl von de

*) Denne og de følgende Sprogprøver, hvor ingen særegen Kilde er anført, ere meddelte.

Güter, de mi hört; un he dehler dat Gut twischen se. Un nich lang darnáh sammler de jüngste Söhn Alles tosähmen und reiser nâh en fremde Land, un dá bröchter he sin Gut döhr mit Verschwendung. Dâ he nu all dat Sinige vertährt har, wur dá en düre Tit von in dat ganse Land, un he fung an Noth to liden, un ging hen un höller sick an en Börger in datselbige Land, de schicker em op sin Acker um de Swin to wâhrn. Un he beghrer sin Buk mit Masch to füllen, de de Swin freten, un Kener gef em de. Dâ slog he in sick un sâ: Wo väl Daglöhners het min Vatter, de Brod in Fülle hem, un ick verdarf in Hungér. Ick will mi opmâken un to min Vatter gâhn un to em seggen: Vatter, ick hef sünnigt in de Himmel un vör di un bin ferner nich mehr werth, dat ick din Söhn heet; mäk mi to en von din Daglöhners. Un he máker sick op un kem to sin Vatter. As he áber noch wif dávon wâr, seg sin Vatter em un beduhrer em, leb un fel em um sin Hals un küsser em. Áber de Söhn sâ to em: Vatter, ick hef sünnigt in de Himmel un vör di un bin ferner nich mehr werth, dat ick din Söhn heet. Áber de Vatter sâ to sin Knechten: Bringt dat beste Kled her un trákt em dat an un giff em en Ring an sin Hand, un Schoh an sin Föht, un bringt en fette Kalf her un slacht't dat. Lâht uns äten un fröhlich sin; denn disse min Söhn wâr doht un is werder lebennig wur'n; he wâr verlohrn un is funnen wur'n. Un se fungen an fröhlich to sin.

Fra Klapholt.

En Mensch harr twe Söhns; un de Jüngste von se sâ to sin Vatter: Gif mi, Vatter, de Dehl von de Güter, de mi hört. Un he dehlte (?) se dat Gut. Un nich lang darnáh sammler de jüngste Söhn Alles tosahmen, un he reise (?) wiht weg nâh en fremde Land un verswenner dá sin Gut in Liderlichkeit. Dâ he nu Alles vertert harr, wat he harr,

kehnt dá en dühre Tit in datselbige Land; un he fung an Noth to liden. Un he ging hen, un höller sick an en Börger dá in dat Land, de schikker em op sin Acker, de Swin to wáhren. Un he woll gern sin Lif füllen mit Masch, wat de Swin frehten, un Ken gef em wat. Dá slog he in sick, un sä: Wo váhl Daglöhners hett min Vatter, de Brot in Öberfluss hem, un ick verdarf vör Hunger: Ick will mi opmáken, un to min Vatter gáhn, un to em seggen: Vatter, ick hef sünnigt in de Himmel un vör di; un bin nich länger werth, dat ick din Söhn het; mák mi as en von din Daglöhners. Un he stuw op, un kem to sin Vatter. Dá he áber noch wiht weg wár, seg em sin Vatter, un bedurer em, lep un full em um sin Hals, un küsser em. De Söhn áber sä to em: Vatter, ick hef sünnigt in de Himmel un vör di, un bin nich länger werth, dat ick din Söhn het. Áber de Vatter sä to sin Knechten: Bringt dat beste Kled her, un trák em an, un gif em en Rink an sin Hand, un Schoh an sin Föht; bringt en fette Kalf her, un schlacht dat. Láht uns áten un fröhlich sin. Denn disse min Söhn wár doht, un is werder lebendig worr'n; he wár verloh'r'n, un is fun'n worr'n. Un fungen an fröhlich to sin.

Fra det sydlige Angel (Brodersby).

En Mann ha twe Sön, un de jüngste sä to de Vatter: gif mi dat Del von de Vermög, dat mi hört, un he del' se de Vermög. Un nich lang dánáh. sammel' de jüngste Sön allens tohopen un trok wit weg öwer Land un do bröcht he sin Vermög dör. Do he nun allens fotárt ha, kem grote Dürtit dör all dat Land, un he fung an to hungern. Un he gung hen un hung se an en Mann in dat dore Land, de schieker em to Feld sin Swin to wáhren. Un he wull gern sin Buk füllen mit de Mask, de de Swin eten von, do gew em Ken wat. Do slok he in sik un sprok: So vál Daglöner

het min Vatter, de hemmen Brod nog, un ik gå rein to ut Hunger. Ik will mi op de Weg máken un to min Vatter gåen un seggen to em: Vatter, ik heff sünn in de Himmel un vör di, un ik bin nich mehr werth, dat ik din Sön het, mák mi as en von din Daglöner. Un he mák' sik op de Weg un kem to sin Vatter. As he noch temlig von et Hus af wer, se sin Vatter em un jammer' em, lep to un full em om de Hals un küsse' em. De Sön áwer sprok to em: Vatter, ik heff sünn in de Himmel un vör di, ik bin nich mehr werth, dat ik din Sön het. Áwer de Vatter sprok to sin Knechten: Hált dat beste Kled her un trákt em dat an, gift em en Ring op sin Hand un Scho op de Föt, un hált dat Mastkalv her un slachtet et, lát us áten un frölig sin, denn dösse min Sön wer doot un is wedder lebendig wáren, he wer foloren un is funnen wáren. Un se fungen an frölig to sin.

Mærk. Denne Sprogprøve fra Brodersby beviser den S. 3 yttrede Påstand, at der i det Plattyske i Udkanterne af Angel findes flere danske Elementer end længere inde i Landet. På det anførte Stæd ere angivne nogle Ord, som ikke mere bruges i de midterste Egne, hvortil for Brodersbys Vedkommende kunne tilføies endnu et Par danske Udtryk, nemlig: „mit Fålow“ og „men Gü da!“

Hvad der i Sprogprøven især er påfaldende, er, at den plattyske Pluralendelse *s* ganske mangler, idet den nemlig der på Stædet kun sjældent bruges, og da mest kun af Sådanne, som jævnligt komme i Forbindelse med holstenske eller andre plattyske Egne.

Dernæst ere Imperfekterne *del*, *sammel*, *mák*, *jammer*, *küsse* mærkelige, idet den for Angel eiendommelige Endelse *r* i de regelmæssige Verber her ikke er anvendt, medens der dog, hvad der er antydet ved Apostrophen, høres en Lyd, men som er så svag og utydelig, at den ikke kan bestemmes. Det synes ikke urimeligt at antage, at dette kan være en Lævning af de angeldanske Imperfekter på *ed*, som bortkaste

d (smlgn. Hagerup S. 116), medens dette på andre Stæder gæer over til r.

Endelig er *se* i syvende Linie ligefrem det angeldanske *sæ*, sig.

Fra Nybøl.

Fru, måk de Dör op, de Rummelpott will in.
 Då kommt en Schipp von Holland, dat hett so 'n gude Wind.
 Schipper wist du wiken,
 Botsmann, wist du striken!
 Sett dat Segel op de Topp
 Un giw mi wat in de Rummelpott. *)
 Holt hau'n, Wáter dräg'n, Geld täll'n,
 Heff ik nix,
 So täll ik nix:
 So fällt mi op de Finger nix.
 Des Morens, wenn de Bur opsteit,
 So röppt he nåh sin Gretchen,
 Un, wenn se denn nich glik will kom'n,
 So kloppt he op de Böttchen.
 Hosianna, Haresmann, (?)
 Mit de rode Rock an.
 All, wat se verdenen kann,
 Appeln, Ber'n un Nötschell,
 Gif de lütje Jungens in de Rummelpott,
 Se hebb'n nich länger Tid to stán,
 Se möten en lütje Bet wider gån:
 Rups, rups, sup —
 De Rummelpott is ut.

*) Denne første Del af Verset er en på flere Stæder i Angel be-
 kjendt Rummelpottevise. Rummelpotten er en med en Blære overtrukken
 Potte, hvormed Børnene drage omkring ved Juletid, og som de vide at
 aftvinge nogle ensformige rumlende Lyd som Ledsagelse til ovenstående
 eller andre lige så lidet passende Sange.

Til Sammenligning følge nogle Prøver af

3. Plattydsk fra andre slesvigske Egne Vest og Syd for Angel.

Fra den sydlige Del af Tönder Amt (Stadum).

En Minsk har twe Säns. Un de jüngste sä to sin Fadder: Giff mi, Fadder, de Del van 't Egendom, de mi hört. Un he delt se dat Gut. Un nich lang darnå sammeld de jüngste Sön allens tosäm un ging in de Fremde un da brögt he sin Gut to nix. Un da he nu all dat Sine verbrägt har, word dar en grote dyre Tid in datsölwige Land un he fung an Noth to liden. Un he ging hen un hel sik to en Borger in datsölwige Land, de schikke em op sin Feld, de Swin to wären. Un he forlangte sin Buk to füllen mit Masch, dat de Swin eten, awer nömmens gew dat em. Da slog he in sik un sä: Wo väle Dägelöhner het min Fadder, de Brot nogg hebben, un ik verdarf vör Hunger. Ik will mi opmäken un to min Fadder gåen un to em seggen: Fadder, ik heff sündigt gegen Gott un vör di. Un bin nich länger werth, dat ik din Sän heden do. Måk mi to en van din Dägelöhner. Un he måkt sik op un kem to sin Fadder. Da he awers noch wit weg wär, seg sin Fadder em un he beduert em, leb, fel em um de Hals un küsste em. De Sän awer sä to em: Fadder, ik heff sündigt vör Gott un vör di. Ik bin widerför nich mehr werth, dat ik din Sän heden do. Awer de Fadder sä to sin Kerls: Hålt dat beste Kled herför un gewt em dat an un gewt em en Fingerring op sin Finger un Schoh op sin Föht. Un hålt dat fette Kalv un slagt dat. Låt uns äten un fröhlig sin. Denn disse min Sän wär dod un is wedder lebendig worrn; he wär verlären un is funnen worrn. Un se fungen an fröhlig te sin.

Fra den vestlige Del af Gottorp Amt (Bollingstedt).

En Mensch har ~~to~~ ~~Søn~~. De jüngste von ~~düsse~~ ~~så~~ to de Fader: Gif mi, Fader, dat Del von din Gut, dat mi tohört. He del se beide dat Gut. Nich lang dana sammel de jüngste ~~Søn~~ ~~Alles~~ ~~tosam~~ un truk widt ~~awer~~ ~~Land~~, un dar brög he sin Gut dörg met Verswendung. As he nu all dat Sinige vertehrt har, wer da en slimme düre Tid dörg dat ganze Land, un he fung'n an to hungern. Nu ging'n he hen un obdrung'n sik bi en Bärger in datselbe Land, de schick em ut ob sin Feld de Swin to passen. Un he verlang'n sik satt to ät'n von Träber, de de Swin et'n, awes kener gew se em. Da slog he in sik un sä: Wo vele Daglönners hät min Fader, de Brod in Äwerfluss hām, un ik verdarw dörg Hunger. Ik will mi ob de Weg māk'n un to min Fader gahn un to em segn: Fader, ik hef Sün dahn in de Himmel un ok för di, un bün in Tokunf nig mehr weert, dat ik din Sän hedt; māk mi to en von din Daglönners. Un he māk sik ob de Weg un kem to sin Fader. As he awer noch widt von em wer, da seg sin Fader em, un dat verdrot denn för em; he lep hen un fel em um de Hals un kōs em. De Sän awes sä to em: Fader, ik hef Sün dahn in de Himmel un för di, ik bün in Tokunf nig mehr weert, dat ik din Sän hedt. Awer de Fader sä to sin Knech'n: Bring dat beste Kled un trekt em dat an, un gäwt em en Fing'ring an sin Hand un Schoh ob sin Födt, un bringt en fetde Kalw her, un slagts dat, ladt uns so ät'n un frölig wāsen. Denn düsse min Sän wer dodt un is weller lebennig wa'n, he wer verlo'en un is weller funden wa'n. Un se fung'n an frölig to sin.

Fra det sydlige Slesvig (Hollingstedt.)

Af

Revolution oder Erhebung?*)

Dat Herzogdom Sleswig is all sien Dag de Föd von Dänemark wesen, un da woll'n se de Kopp von Dütschland utmaken. Se bedach'n awers nich, dat de Fod nich Kopp sien kann, wiel da keen Bregen in sidd. Unse gode König wurr afsett un en provisorische Regerung kehm in sien Stä. De Kegeljungens muss'n ropen staats acht um de König acht um de provisorische Regerung, un de Presters muss'n op god sleswig-hälsteensch bed'n för den Fürsten. Alle Trugesinnte schläpten se na Rensburg un drauten in de erste Hitz, se uptohängen oder dottoscheten. De dat nich globen will, kann sick man mal de Dristigkeit nehmen un fragen de Herr Hardsvagt to Fleckeby, ob et nich wahr is. En Woort, en Blick, ja en Gedanke wehr all nog, um to 'n Landesverräther stemfelt to ward'n. Wo dat Woort Königlich stunn as Schild äwer de Dären oder as Sägel up 'n Breew, da kratzten provisorische Klauen et ut. Dat geew keen Königliches Amthus mehr un keen Königliche Propsti int ganze Land, denn arken Amtmann wehr en kleene König un arken Propst en kleene Papst mit en geistliche un weltliche Arm. Dat kleene ehrenwerthe un tappere Volk (kähnt se da wat an dah'n, dat se an Kopptall nich gröter bünt?), woto wi von olen Tiden her hört hem, heder nix anners as de Arw- un Arzfiend, un de am dollsten darup schimpen un schanderen könn, wehr de beste Patriot. (Kann bi so 'n Denkwies un Sprak nag Christendom sien?) De Informaters wurr et verbaden von de Aellern, ehr Kinje's Geographie un Geschichte von Dänemark to lehren, un de dänische Sprak wehr so verhasst, dat man sogar de Fischwiewer in Flensburg verbo to ropen: Vil I ha lawwen Täck? Dat scholl platterdings heden: Will keener keen Däsch nich koofen? De Koppstür wurr uphawen un

*) Augustiny, Chronik des Kirchspiels Hollingstedt.

en pienliche Hals-, Arm- un Beenstür kehm werder int Stä. De Pressfriheit fälger na, un de Fressfriheit wehr in nege Utsicht stellt. De Jagd wurr frigeben: wi Buren scholl'n uns tolehren, Hasen un Föss' to scheten, un dernasen mit up de Dän los, awers Fix wehr keen Narr un leet sick nich bieten von en dode Schap. Un dato muss immer de Hand in de Geldbüdel — ick sün Halvhöfner, awers wenn ick segg: de Spitzbokenkrieg hedd mi Summa Summarum twe Hundert Daler kást, so schla ick nich an de grote Klák. Dat awers is so väl as nix; dat Geld kommt werder, awers unse Jungens, de se as Kanonenfoder brukt hem, bünt man wech, un de afschaten Arm un Been wass't ock nich werder an, as bi de Pogg'n in de Treenwischen, wenn de Lee dardär gah'n is. Wat bünt wi in en Kräpelschol wesen! Is dat alles en gerechte Erhebung wes't för en gerechte Sak, so sla mi man dot, denn weet ick da nix mehr von!

Fra Wohlde.

Eia poleia wat russelt in 't Stroh?
 Dat doht de lütjen Mús, de hebbt gar ken Schoh,
 De Schoster hett Lärren, ken Lesten dáto,
 Un hett he ok Lesten, so hett he ken Sálen,
 So mutt de Buer de Schuld betálen.

Des Ábens, wenn ik to Bett gá,
 Nehm ik vertein Engeln mit:
 Twe tum Höten,
 Twe tum Föten,
 Twe an min rechte Sid,
 Twe an min linke Sid,
 Twe, de mi decken,
 Twe, de mi wecken,

Twe, de mi de Weg wiest
 Nå dat himmlische Paradies.
 De Himmel is åpen,
 De Höll is feschlåten.
 O slutt em, o slutt em un binn em doch fass,
 Dat he nich nå min arme Sel hentrach!

Fra Svans (Cosel).

En Minsch har twe Söns. Un de jüנגste unner se sprok to 'e Fatter: Gif mi, Fatter, dat Arwdel, wat mi hört; un he del se dat Gut. Un nich lang dana sammel de jüנגste Sön Alles tosam, un trok wit ower 't Land un dar brách he sin Gut hindörch mit Prassen. As he nu all dat Sinige ver-
 teht har, war en grote düre Tid dörch datselbe ganze Land, un he fung an to darben. Un gung hin un hung sik an en Börger vun 't selbige Land; de schick em op sin Acker, de Swin to höden. Un he begehrt sin Bug to fülln mit Drank, wo de Swin vun freten, awer Nümms gew em den. Da schlog he in sik un sprok: Wo väl Daglöhners het min Fatter, de Brod vull op hebbt, un ik verdarw in Hunger. Ik will mi opmaken un to min Fatter gåen un to em segg'n: Fatter, ik heff Sünn dáhn im Himmel un vör di. Un ik bün nu nich mehr werth, dat ik din Sön het; måk mi to en vun de Daglöhners. Un he måk sik op un kãm to sin Fatter. Da he nu noch årig wit af wer, wor sin Fatter em wår, jammer um em, löp un full em um sin Hals un küsst em. De Sön awer sprok to em: Fatter, ik heff Sünn dáhn im Himmel un vör di, ik bün nu nich mehr werth, dat ik din Sön het. Awer de Fatter sprok to sin Knechten: Bringt dat beste Kled hervör, un dot em 't an, un geft em en Fingerring an sin Hand un Schoh an sin Föt. Un bringt en Mastkalv her un schlacht dat. Lat uns åten un fröhlich sin. Denn de min Sön hier wår dot un is wedder lebendig wor-

den, he wär verlorn un is funden worden. Un fung'n an fröhlich to sin.

4. Holstensk Plattydsk.

Fra det vestlige Holsten (Nordditmarsken).

Äbendfreden.*)

De Welt is rein so sachen,
 As leg se dep in Drom,
 Man hört ni wen, noch lachen,
 Se's lisen as en Bom.

Se snackt man mank de Bläder,
 As snack en Kind in Slap,
 Dat sünd de Wegenleder
 Vär Köh un stille Schap.

Nu liggt dat Dörp in Dunkeln
 Un Newel hangt dervär,
 Man hört man eben munkeln,
 As kem 't vun Minschen her.

Man hört dat Veh int Grasen,
 Un Allens is in Fred,
 Sogar en schüchtern Hasen
 Slep mi vär de Föt.

Da 's wull de Himmelsfreden
 Ahn Larm un Strit un Spott,
 Dat is en Tid tum Beden —
 Hör mi, du frame Gott!

*) Cl. Groth Quickborn.

Fra Sydditmarsken.

Af

mien leve Landessprak, gude Nacht!*)

Ick meen de Sprak nicht, van de ebn vörher twee Proben gebm sünt. Dat heet Plattdütsch, is 't aber nicht un is 't, nau nahm, so to keen Tied wes'n. Ne, so spricket un wricket unse Sprake nicht, un so wenig binn de Pahlen als vör apm Gericht kommt so vel Hochdütsch un Declination toglik ut ehrn Mund, dat se seggn scholl: Vor apenem Gericht. Schrebm is so worn van: studerte un halfstuderte Lüd, aber sprach is nimmer so wordn. Twarns seggt Jacob Grimm, vör den ick sonst alln Respect heff, in sien Grammatik: Vor sösshundert Jahr hett jeder gemene Bur Vollkamheitn un Fienheitn in de Sprak wuset, d. h. alle Dag' utövt, van de sik de bestn Spraklehrer hütigs Dags nichts mehr dröm latn. Doch wi wöllt daräber mit nimms striedn. Hier is de Red' van unse plattdütsche Sprak, de wi nu hebbt, dat de inn Weggahn begrepm is, un daräber heff wi Orsak to klagn.

Riek is se, riek an Wör un an Redensartn; de van uns dusend hemm will, de ehr egendömlik tohört, kann sik bi den meldn, de dit schrift, he is licht optofrag. En paar lett he ut, sien Dör geit nicht drang. „Dwatsch, dwellig, däsig, vördweer“, Äbersetter, komm her! „Mall, pall, prall, krall, drall, hännig, dännig“, Gesell, komm opt Stück un segg mi dat opm Prick! dann schast du Meister wardn, osv.

*) Claus Harms Gnomon, Kiel 1843.

Fra Kiel og Omegn.

De Grotenfimbecker Buern vörtellt sick wat vun 't Lotterie-Spill un den Düvel.*)

(Hans, Hinnerk un Jochen sitt in Krog, drinkt en Snapps un rokt en Pip Tobak.)

Hinnerk. Abers, Hans, du schust mi ja de Nummers 5, 12, 7, 80 besetten mit drüddehalv Schilling bi den Collectör ... in Kiel; hest du dat vergeten?

Hans. Ne, vergeten heff ick dat nich, abers ick mutt di man seggen, de Düvel hett drin släen.

Jochen. Na, du glöwst doch wull nich mehr an den Düvel?

Hans. Dat nu wull eben nich, abers ick heff doch en höllischen Respeck för den Kerl mit den Perfot kregen.

Hinnerk. Na, wat klöhnst du denn da, du glöwst an ken Düvel nich un doch büst du so bang vör em?

Hans. Na, lät ju dat vörtellen. Bi Wulf up de Klink da heff ick en Schilderáz sehn, da föhr de Düvel in de Höll mit alle Lotterie-Spelers. Dat wer en verdeubelt Bild, ick wull, ick har 't mitbröcht. Wenn ji tohören wüllt, will ick ju dat härklen vörtellen.

Hinnerk un Jochen. Na, so vörtell man, abers fät di kort.

Hans. Up dat Bild da wer ers 'n groten Altár but, da brenn dat höll'sche Für up. An den Altár da stünn mit groten Bockstaben schrewen: Lotto. Up de Altár da brenn in 't höll'sche Für en Tunn un dre Büdel mit Geld, da stünn upschrewen: 800 Mill. falsche Hoffnung, 90 Mill. Waisengeld, 70 Mill. Blutgeld, 40 Mill. Betrug.

Jochen. Dat wer de Henker, so väl Geld, abers ick müg sun Geld doch nich hemm. Aber wer har denn dat Geld up den Altár leggt?

*) Firmenich 1. Bind S. 41.

Hans. Dat will ick ju vörtellen. Rund um den Altár stünden hel väl Lüd, de bröchen all dat Geld dahan. Da wer under Andern en Kerl, de leggd sin letzten Heller up den Altár, en Jungfer er Unschuld, en olt Wief har sogar 'n Lomberzettel up 'n Underbètt, en Mann mit gewalkte Mütz — ick glöw en Murgesell — sinen Verdenst, en Mann mit 'n grot Snut — ick glöw, et sull en Amtsverwalter sin — öffentliche Gelder, de vun Börger un Buren an den König betalt word. Ja, da wer uck en Afzeer, de verspel sin Ehr; en Kerl wer wull bang, dat he to lát kem, he mák gewaltig grote Schritt, he har uck en Büdel in de Hand, da stünn upschrewen: Erbschrift. Dat dullst vun all'n weren en olt Wief up hölten Tüffeln un Krücken, de er Armengeld verspel, un 'n lütten Jung mit de Sparböss, de nich 'nmal herupklauern kann.

Hinnerk. All de Lüd setten to in de Lotterie, wer gewunn denn wat?

Hans. Ja, dat wer 't eben. En einzig Minsch wünn 20 Mark, all dat Ander nem de Düvel to sick. De Düvel har för sick en groten Glückspott, de brenn uck in 't höll'sche Für. Un da wern uck twe Kerls, de repen ut, dat man bi se tosetten kann. En Mann ut de Stadt, de uck bi Wulf wer — he har gel Spárn an de Hacken un sun Rock mit Quasten an — säh, dat schulln de Collectörs sin . . .

Hinnerk. Na, wi verstát wull. Aber hört, Kinner, ick heff süns an den Düvel nich väl Glowm, abers hier glöw ick doch an em. Dat is man god, dat du mi de Nummers nich besett hest; ick will, hol's de Düvel, nich wedder spelen.

Jochen. Mi is uck gans wunderbarlich dabi wärn. Min Olsch säh mi güstern, ehr har vun Nummern dröhmt, ick sull doch mal insetten, nu will ick vun dat Bild vörtellen, so verlüsst se wiss de Lust. Lotterie, Lumpere!

Hans. Dat is rech schád, dat dat Bild nich för 'n Schilling to hemm is, dat wer en beter Led för uns Huslüd

un för de lütten Lüd un de Densten, as de Mordgeschichten,
da de Dreiorgelkerls herumdregt.

Jochen. Wenn ick morn to Stadt kam', will ick doch
sehn, ob ick so 'n Schilderáz nich krigen kann.

Ligeledes holstensk Plattydsk.

Gäder. *)

Ole, Ole!

He set bi mi up 'n Stole,
He winkde mi, ick wehrde mi,
He winkde mi so söte,
Dat ick verget Ogen un Föte.

(De Sláp.)

As Buerdern up Siden stött,
As Grotmöhms jümmers smukk un nett,
En Iritsch, de so pipen deit,
As em de Snável wussen steit,
En Oester, dog von Parlen vull
För den, de se man klöven wull;
Eer Wiensupp kákt wurr, Allmanns Wien —
Hüt Burmanns Döp un Dodenschien.

(De plattdütsche Sprák.)

Gammelplattydsk. *)

Weme hir ein langes Leven gevelt,
Darto na guden Dingen stelt,

*) Biernatzki, Volksbuch 1848.

De dwinge sine Tunge so,
Dat se nemant Schaden do
Und hode sick vor bösen Rath,
Doh gudt stedes ahne Underlat,
Trachte ok na Frede unde Enigkeit,
So is die Gades Hulde bereit.

Tillægsbemærkninger.

Til Side 41.

„Dros“ findes også i det sydlige Slesvig, smlgn. Augustiny, Plattdütsches Vålksbok, S. 17. Efter hvad på det anførte Stæd er sagt om Ordet *Deutscher*, burde det vel egentlig skrives *Deuser* eller *Deuscher*, for ikke at forvexles med *Deutscher*, Tydsker. Det fortjener imidlertid at bemærkes, at en sådan Forvexling virkelig har fundet Stæd, idet en indfødt Angler har forsikkret Forf., at man i hans Ungdom just forstod hint Udtryk om Tydskerne, for hvem man dengang havde al mulig Respekt. Selv endnu er: *so doll as en Dütscher* en almindelig Talemåde.

Til Side 86.

I den ovenfor nævnte, i År i Flensborg udkomne: *Achtern Åben* oder Plattdütsches Vålksbok von Augustiny, findes nogle Sprogprøver fra det sydøstlige Angel af Julius Riemer, hvis særegne Skrivemåde dog gjør Dialekten mindre kjendelig.

